

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу

ПОЛОЗ Олеся Володимирівна

**Механізм формування і використання
комунальної власності територіальної громади. /
The mechanism of formation and use of communal
property of the territorial community**

спеціальність: 281 - Публічне управління та адміністрування
освітньо-професійна програма - Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ПУАзм-21
О. В. Полоз (Зигрій)

Науковий керівник:
д.е.н., професор, М. М. Шкільняк

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"24" вересня 2022 р.

Завідувач кафедри
М. М. Шкільняк М. М. Шкільняк

ТЕРНОПІЛЬ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	6
1.1. Сутність та зміст комунальної власності територіальної громади.....	6
1.2. Інституційне забезпечення формування і використання комунальної власності територіальної громади.....	13
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОПИЧИНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	23
2.1. Аналіз організаційно-функціональних основ діяльності органу місцевого самоврядування для формування і використання комунальної власності територіальної громади.....	23
2.2. Характеристика комунальної власності Копичинецької громади та аналіз практики її формування і використання.....	30
2.3. Інструменти формування і використання комунальної власності територіальної громади.....	37
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОПИЧИНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	43
3.1. Вдосконалення формування і використання комунальної власності територіальної громади на засадах міжмуніципального співробітництва.....	43
3.2. Вдосконалення формування і використання комунальної власності територіальної громади на основі соціально-функціонального підходу.....	48
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність проблеми. Україною вибрано напрям й пріоритети подальшого розвитку у зв'язку з ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Головне місце займає децентралізація та реформа державного управління. На даний час досить складною є адміністративно-фінансова децентралізація, що являє собою неоднозначний процес для розвитку соціально-економічної системи країни. Дана теорія підтверджується і досвідом зарубіжних країн.

Однозначно, що не всі процеси децентралізації в Україні слід засвідчувати як позитивні чи негативні. Певні виконані кроки спричинили деякі ризики для територіального розвитку держави, які в подальшому потребують нових викликів у розвитку саме регіональної політики. Широкоформатні та перманентні обговорення напрямів та переваг у деяких управлінських реформах перетворилися на децентралізаційні дискусії. Однак не слід забувати, що децентралізація розглядається не як самоціль, а як, по-перше, механізм досягнення стратегічних цілей, по-друге, як активізація економічного зростання в державі, де основною метою є ефективне використання комунальної власності об'єднаної територіальної громади і головним є людський потенціал.

Право комунальної власності територіальної громади передбачено Конституцією України, Цивільним та Господарським кодексами України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими нормативно-правовими актами. В українському суспільстві існують явні спроби нівелювати правовий статус територіальної громади, який виступає суб'єктом права комунальної власності, також звужити чи навіть скасовувати її права зі значним розширенням обсягу компетенції органів місцевого самоврядування як суб'єктів, які реалізують повноваження власника. Слід розуміти, що саме це може призвести до нераціонального використання об'єктів права комунальної власності, розпоряджання ними всупереч інтересам територіальної громади, тому дана проблематика визначає актуальність теми магістерського дослідження.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Серед авторів, які досліджували сутність формування та використання комунальної власності в об'єднаних територіальних громадах слід визначити таких як: Борсук Н., Васіна А.Ю., Гладченко А., Глинської О., Гуськова І.Б., Зима І.Я., Кривокульська Н.М., Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Шкільняк М.М. Водночас бракує єдиного підходу до визначення ролі органів місцевого самоврядування у вирішенні питань з формування та використання комунальної власності, що і призводить до необхідності подальшого дослідження даної проблеми та критеріїв оцінки її ефективності.

Метою роботи є дослідження та визначення критеріїв формування та ефективного використання комунальної власності Копичинецької об'єднаної територіальної громади.

Для досягнення мети роботи поставлені і розв'язувались такі **завдання роботи**:

- розкрити зміст поняття «комунальна власність» і запропонувати шляхи вдосконалення правового регулювання комунальної власності в Україні;
- виокремити інституційне забезпечення формування і використання комунальної власності територіальної громади;
- проаналізувати організаційно-функціональний супровід використання комунальної власності територіальної громади;
- охарактеризувати комунальну власність Копичинецької громади та проаналізувати практику управління нею;
- виявити інструменти формування і використання комунальної власності територіальної громади;
- виявити фактори впливу на процес використання комунальної власності територіальної громади;
- розробити й обґрунтувати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення механізму формування та використання комунальною власністю об'єднаної територіальної громади.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання комунальної власності Копичинецької об'єднаної територіальної громади.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти формування та використання комунальної власності Копичинецької ОТГ.

Для досягнення визначеної мети у роботі використовувались такі **методи дослідження**: історичний – для дослідження основних напрямів розвитку інституту права публічної власності; діалектичний – для розвідки теоретичних та нормативних аспектів розвитку комунальної власності; системно-структурний – для діагностики основ правового регулювання відносин у сфері комунальної власності; статистичний – для збирання інформації й розробки рекомендацій з метою вдосконалення механізму використання комунальної власності. Методи узагальнення, прогнозування зокрема застосовано в процесі формулювання висновків до кожного розділу та загальних висновків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у:

– науково-дослідній сфері – положення й висновки роботи можна застосувати для подальшої розробки науково-теоретичної бази для надання послуг в Копичинецькій ОТГ;

– правотворчості – в результаті дослідження сформульовано висновки щодо діяльності Копичинецької ОТГ з подальшим використанням у практичній діяльності.

Апробація результатів. Результати роботи апробовані на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Право та суспільство в реаліях карантинного періоду» (Київ, 24 лютого 2022 року) та VI Міжнародній науково-практичній конференції «російсько-українська війна: право, безпека, світ» (Тернопіль, ЗУНУ, 29 квітня 2022 року) [19; 20].

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, семи взаємопов'язаних між собою підрозділів, висновку та списку використаних джерел (42 джерел) та 2 додатків, 17 таблиць, 21 рисунка. Загальний обсяг роботи становить 74 аркушів друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1. Сутність та зміст комунальної власності територіальної громади

Кожен мешканець міста або села має право на отримання сучасної медицини й освіти, на доступні і якісні послуги як комунальні, так і адміністративні, соціальні, також на гарні дороги, освітлені та чисті вулиці. Громадяни можуть самотійно впливати на якість тих чи ін. послуг лише за умов, коли відповідальні особи за їх надання знаходяться на самій же території. З цього стає зрозумілим, що найближчою владою до людей виступають органи місцевого самоврядування, під якими розуміють сільські, селищні, міські ради й їх виконкоми. Дані органи влади повинні бути наділенні широкими повноваженнями і достатніми коштами для того, щоб стати спроможними вирішувати всі місцеві питання та нести за це відповідальність.

Однією з цих напрямів виступає «комунальна власність». За своїм поняттям комунальна власність являється як одна з трьох форм власності, поряд з державною і приватною. Також, поруч з державною власністю виступає як одна з двох форм публічної власності. За своєю суттю виступає колективною.

Згідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», «право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування» [23].

Поняття “комунальна власність” є синонімом до поняття “муніципальна власність”. На основі цього термін “комунальна власність” є похідним від поняття “комуна”, яке в перекладі з француз. мови “commune” означає “община”, а з латинської – “communis” – спільний.

«Право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування» [23].

За часів новітньої історії України поняття «комунальна власність» з'являлося ще до Акту проголошення незалежності України у законі УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування», від січні 1991 р. Законом визначалося, що «місьцеве самоврядування в Україні є територіальною самоорганізацією громадян з метою самостійного вирішення безпосередньо чи через органи, які обираються, усіх питань місцевого життя в межах Конституції України, законів України та власної фінансово-економічної бази» [20].

У той час органами місцевого самоврядування визнавалися сільські, селищні, міські ради народних депутатів, а районні і обласні ради народних депутатів через систему регіонального самоврядування. Фінансово-економічна база місцевого й регіонального самоврядування становила:

- усі природні ресурси, де розпорядження ними здійснювалося певними радами народних депутатів;

- комунальна власність, місцеве господарство, яке служило джерелом отримання доходів місцевого й регіонального самоврядування та задоволення необхідних соціально-економічних потреб населення певної території;

- фінансові ресурси, які склалися з бюджетних і позабюджетних коштів.

Нормативно-законодавча база подавала визначення терміну «комунальна власність», але як такої на той час її ще не існувало.

Саме 15 березня 1991 р. введено в дію Закон Української РСР «Про власність». Відповідно до закону, власність в Україні виступала в приватній, колективній та державній формах, де усі форми власності визнавалися рівноправними.

Суб'єктами права колективної власності виступали трудові колективи підприємств, акціонерні та господарські товариства, кооперативи, професійні

спілки, інші громадські чи релігійні об'єднання, політичні партії, тобто юридичними особами. Суб'єктами права колективної власності на землю визнавалися колективні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські кооперативи, садівницькі товариства тощо.

Із вище дослідженого слід підсумувати те, що комунальна власність в Україні як окрема форма власності на той час ще не існувала. Суттєвим на той час було те, що місцеві ради народних депутатів, хоч й визнавалися органами місцевого і регіонального самоврядування, але своє майно та кошти, що становили їхню фінансово-економічну базу, були приналежними до державної форми власності та передавалися місцевим радам народних депутатів лише в управління. У межах адміністративних територій, радам для забезпечення їх діяльності передавалися в управління:

- кошти місцевих бюджетів, державний житловий фонд, об'єкти житлово-комунального господарства;
- майно закладів народної освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі, побутового обслуговування;
- майно підприємств;
- місцеві енергетичні системи, транспорт, система зв'язку й інформації, ін. майно, яке необхідне для забезпечення соціально-економічного розвитку певних територій.

Етапи формування комунальної власності сучасної Україні проходило в два етапи, які відображені на рис 1.1.

Здійснення розподілу майна, яке передавалося державою в «комунальну власність» відповідним радам народних депутатів, регламентувалося Постановою Кабінету міністрів України № 311 від 5 листопада 1991 р. «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю» [25; 28].

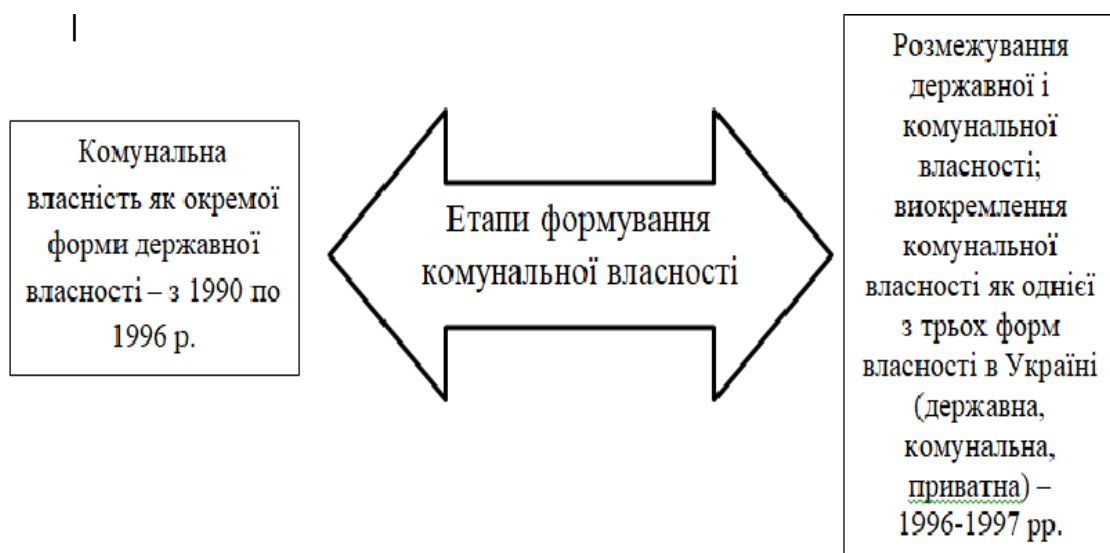

Рис. 1.1. Етапи формування комунальної власності в Україні

Примітка. Сформовано на основі джерела [20].

У «комунальну власність» областей України та міст Києва і Севастополя розподіл майна серед адміністративно-територіальних одиниць відбувався відповідно до рис. 1.2. із посиланням на джерело [17, с. 28]

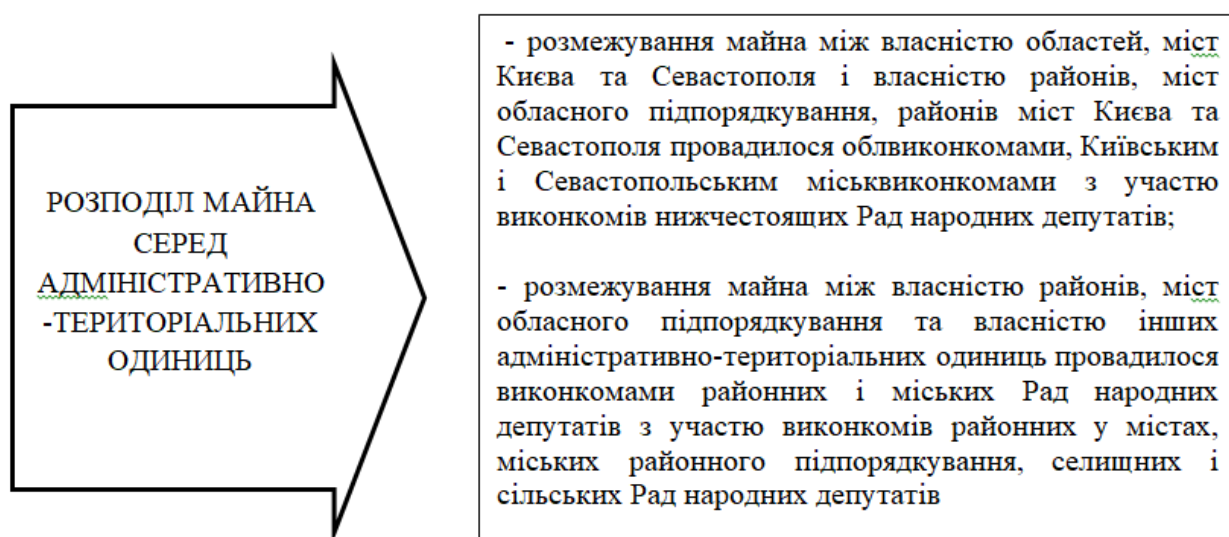

Рис. 1.2. Розподіл майна серед адміністративно-територіальних одиниць в Україні

Примітка. Сформовано на основі джерела [17].

Майно комунальної власності - це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування» [7].

Комунальна власність як самостійна форма власності в Україні з'явилася з ухваленням у 1996 р. Конституції України. Ст. 41 Конституції України містить положення про три форми права власності в Україні – це державна, комунальна та приватна.

Остаточне завершення процесу формування комунальної власності відбулося з набранням чинності 12 червня 1997 р. Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [23]. Відповідно до прикінцевих та перехідних положень Закону передбачено формування комунальної власності органів місцевого самоврядування до прийняття Конституції України. Законодавець подає, що майно, яке було передане державою у комунальну власність адміністративно-територіальної одиниці та набуте нею на інших законних підставах до прийняття Конституції України вважається комунальною власністю відповідної територіальної громади села, селища, міста. Майно, яке передане у комунальну власність областей та районів, та набуте на інших законних підставах, вважається спільною власністю територіальної громади села, селища, міста, управління яким здійснюється районними та обласними радами або уповноваженими органами.

Україна у 1997 р. ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування. Європейською хартією передбачено право місцевої влади щодо формування комунальної власності та виконання свої повноважень, співпраця з іншими місцевими органами владами з метою виконання усіх завдань, які мають спільний інтерес.

Слід наголосити, що Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» вносить вагомі корективи щодо формування комунальної власності. «Передбачає діяльність органів місцевого самоврядування із прийняттям рішень

щодо надання згоди на організацію співробітництва територіальних громад, суб'єктом якого виступає територіальна громада села, селища, міста» [23].

Із набуттям чинності Закону України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. № 1508-VII територіальні громади отримали реальні інструменти щодо формування та об'єднання своїх ресурсів для спільного вирішення існуючих проблем в ОТГ.

Жителі населених пунктів (села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста) мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення щодо місцевого самоврядування. «Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад» [12].

Територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частку в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування та інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження.

Слід відмітити й те, що окрім об'єктів, які здатні приносити економічний зиск до бюджету та ефективність їх використання можна оцінити за допомогою застосування економічних показників, до складу комунальної власності, входять й такі об'єкти, використання яких із самого початку не було спрямоване на комерційний ефект.

Для оцінки ефективності використання комунальної власності в економічній літературі використовують два підходи, які сформовані нами у рис. 1.3.

Рис. 1.3. Методи використання комунальної власності ОТГ

Примітка. Сформовано на основі джерела [18].

Існує цілий ряд загальноприйнятих показників (груп показників), які дозволяють проаналізувати ефективність використання майна, закріпленого за підприємствами, установами, організаціями; відобразити ступінь ефективності функціонування підприємства, як цілісного майнового комплексу, із точки зору різних аспектів його діяльності. Однак при визначенні ефективності використання комунального майна, яке перебуває у віданні комунальних підприємств, організацій, виникають певні труднощі та проблеми. У першу чергу, це стосується того, що комунальне майно, передане в управління

відповідній установі, як правило, не є самостійним суб'єктом господарювання: “воно використовується у процесі господарської діяльності компанії разом з іншим майном підприємства. У процесі використання майна, взятого в управління (знос, списання, модернізація, добудова, переоснащення) змінюється і структура комунальної власності.

Щодо практики застосування методів використання комунальної власності, то тут «виникають досить серйозні питання при визначенні змін, що зумовлені вартістю об'єктів комунальної власності. Це і проблеми щодо розподілу частин майна комунальної власності та частин власного майна підприємства» [1, с. 52-53]. Сказане, звісно, накладає певну специфіку на систему фінансових показників, які характеризують ефективність використання комунального майна, переданого у формування ОТГ.

Таким чином, усе державне майно «комунальної власності», що було розподілене між адміністративно-територіальними одиницями в рамках Постанови Кабінету міністрів України № 311 від 05.11.1991 р., «перейшло у комунальну власність і територіальні громади отримали повноцінне право володіти, користуватися та розпоряджатися цим майном на свій розсуд і в своїх інтересах» [24]. Саме так визначено у статті 60 закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

1.2. Інституційне забезпечення формування і використання комунальної власності територіальної громади

Тенденція до зміни форм власності в Україні не є новою. Трансформація власності на теперішній час не є такими масштабними, хоча і не можуть проводитися на усталеній методичній основі. Тому й надалі потрібні нові дослідження систем державного управління, визначення на цій основі нових тенденцій, зокрема, в реформуванні законодавчої бази та певних організаційних процедур.

Конституція України чітко визначила принципово нові правові засади формування та використання комунальної власності, її економічної природи. Відповідно до Конституції України, комунальна власність запроваджується як форма власності. Сама територіальна громада розглядається як спільність громадян України, тобто жителів міста, села, селища чи добровільного об'єднання жителів кількох сіл, які наділені правом самостійно вирішувати питання місцевого значення із дотриманням законодавства України.

У ст. 140–143 Конституції України зазначено визначення поняття «територіальна громада». У рис. 1.4 подано пояснення відповідно до законодавства.

Отже, суб'єктом права комунальної власності за Конституцією України (рис. 1.3.) є територіальна громада (представницький орган місцевого самоврядування), який обирається жителями міста, села, селища або об'єднання сіл. Комунальна власність є самостійною і рівноправною формою власності поряд з такими, як державна, приватна власності.

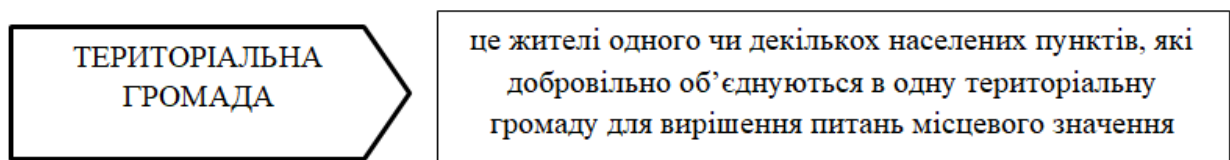

Рис. 1.4. Визначення поняття «територіальна громада» на основі Конституції України

Примітка. Сформовано на основі джерела [12].

«У ст. 142 Конституції України визначено, що матеріальним і фінансовим підґрунтям місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, які знаходяться в управлінні районних і обласних рад» [12].

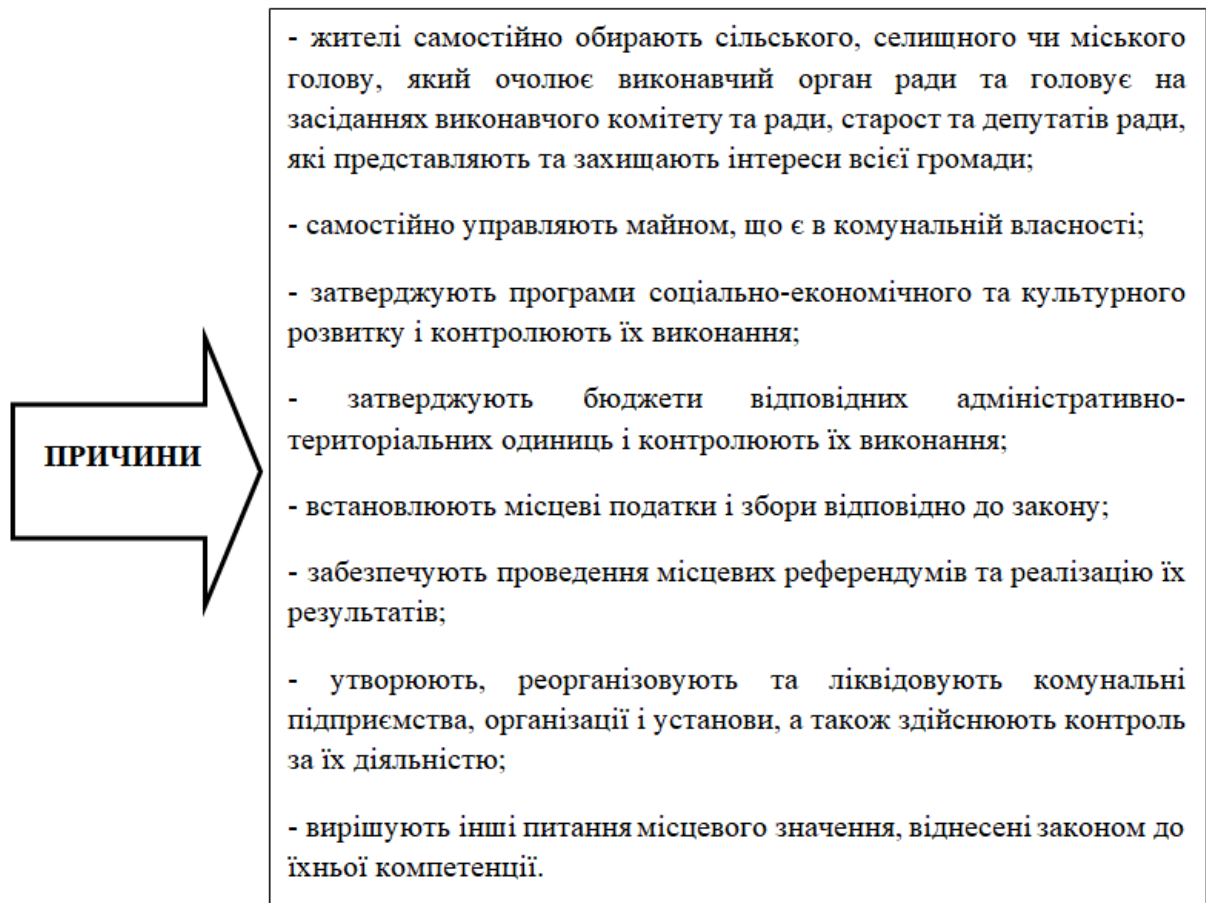

Рис. 1.5. Основні причини об'єднання в територіальні громади

Примітка. Сформовано автором самостійно.

Необхідно відмітити, що метою об'єднання в територіальні громади є певні причини, які відображені нами у рис. 1.5.

Законодавча база подає визначення та суть «територіальної громади», що відображено нами у табл. 1.1.

Аналізуючи табл.1.1 слід відмітити, що науковці подають певні твердження та узагальнення до поняття «територіальна громада». Для прикладу О. Батанов вважає, що «територіальна громада – це територіальна спільність, що складається з фізичних осіб – жителів, що постійно мешкають, працюють на території села, або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл, селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують

комунальні податки та пов'язані територіально-особистими зв'язками системного характеру» [2, с. 56].

Таблиця 1.1.

Характеристика поняття «територіальна громада» відповідно до законодавчих актів України

Законодавчий акт	Характеристика
Конституція України, ст.140	- це жителі села, селища, міста чи добровільне об'єднання жителів кількох сіл у сільську громаду
Цивільний кодекс України, ст. 169	- територіальна громада є юридичною особою, має свої рахунки, надходження..., може створювати комунальні підприємства, навчальні заклади, підприємницькі товариства, приймати участь в їх діяльності на загальних підставах...
Європейська хартія місцевого самоврядування	- одним із специфічних суб'єктів місцевого самоврядування є територіальна громада, де на місцевому рівні можна розглядати перетворення територіальної громади з учасника управління в його первинного суб'єкта.
Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.1	- жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр.
Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.6	- первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста; територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову; - територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом
Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», ст. 8, ч.3	- все майно спільної власності територіальних громад ... є комунальною власністю об'єднаної територіальної громади, а пов'язані з таким майном права та обов'язки належать об'єднаній територіальній громаді з дня набуття повноважень сільською, селищною, міською радою, обраною такою об'єднаною територіальною громадою.

Продовження табл. 1.1.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад», ст. 4, ч.1	<ul style="list-style-type: none"> - делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів; - реалізація спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів; - спільне фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів; - утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій – спільних інфраструктурних об'єктів; - утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень.
---	--

Примітка: сформульовано самостійно автором.

Автор літературного джерела науковець Моргун В.В. вказує на те, що «...можна дійти висновку, що Закон поділяє комунальну власність територіальної громади на дві частини. Де однією є власність безпосередньо територіальної громади; а іншою є власність, яка належить органам місцевого самоврядування, створеним територіальною громадою» [18, с. 147-148]. Особливу увагу автор даного рукопису звертає на те, що «поза увагою законодавця залишилася низка важливих питань. З його досліджень це:

- створення, ліквідації та реорганізації органів місцевого самоврядування територіальною громадою;
- прийняття статуту територіальної громади;
- наділення органів місцевого самоврядування, створених територіальною громадою, компетенцією щодо управління комунальною власністю, яка безпосередньо належить територіальній громаді;
- процедури передачі прав комунальної власності від відповідної територіальної громади до утвореного нею органу місцевого самоврядування» [18, с. 147-148].

Законодавець наділяє правом органи місцевого самоврядування в інтересах територіальної громади здійснювати правомочності щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами комунальної власності. Крім того ОТГ можуть виконувати всі майнові операції, також передавати у постійне чи тимчасове користування юридичним й фізичним особам об'єкти права комунальної власності, здійснювати купівлі-продажі, здавати їх в оренду, використовувати під заставу, щодо відчуження, зазначати в договорах усі істотні умови щодо використання та фінансування об'єктів ОТГ і, зокрема, ті, які приватизовуються та передаються у користування та оренду.

На основі цього можемо побачити самотійність ОТГ у розпоряджанні комунальною власністю. Самі ж відносини між органами місцевого самоврядування та підприємствами (установами, організаціями), котрі перебувають у комунальній власності об'єднаних територіальних громад, ґрунтуються на засадах підконтрольності, підпорядкованості, підзвітності органам місцевого самоврядування [7]. У цьому випадку органи місцевого самоврядування беруть на себе не тільки розпорядчі функції щодо управління власністю на своїй території, але й контрольні.

Процес використання комунальної власності ОТГ визначається через механізм формування, який нами представлений у рис.1.6.

Одним з головних питань, яке сконцентровує увагу на сутності існування ОТГ та розкриває статус комунальної власності є те, що основним правом яким наділене ОТГ є першочергове право використання майнових об'єктів з метою задоволення необхідних потреб мешканців конктерної громади саме у невідкладних потребах та послугах. Також «право використання комунальної власності полягає у призначену доцільності та економного й ефективного використання майна територіальних громад в інших інтересах її жителів» [3]. Дане визначення є повним, має ґрунтовний зміст, а завдання щодо процесу трансформації власності в Україні й набуття місцевими громадами прав на комунальну власність.

Рис. 1.6. Процес використання комунальної власності ОТГ

Примітка: сформовано на основі джерела [5]

Крім того слід розуміти, що на конституційному рівні принципово відокремлено комунальну власність від державної власності. Відповідно до Конституції України комунальна власність не входить до складу державної. Комунальна власність є самостійним об'єктом права власності, управління якою здійснює безпосередньо територіальна громада чи створені нею органи [12].

Таким чином, це виступає вагомим аргументом самостійності формування та використання громадами комунальною власністю на своїй території та неможливості втручання органів центральної влади в управління комунальним майном.

У ст. 4. Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено принципи формування і діяльності органів місцевого самоврядування була розроблена їх класифікація (рис. 1.7.).

Рис. 1.7. Принципи формування діяльності органів місцевого самоврядування

Примітка: сформовано самостійно автором.

Кожен із принципів рис. 1.7. маю свою характеристику, яка охарактеризована у вище згаданому Законі України [23] також зумовлені

природою місцевого самоврядування щодо визначальних положень та ідеї, які покладені в основу організації й діяльності територіальних громад.

Слід розуміти, що комунальна власність на відміну від приватної не може бути направлена тільки на отримання доходу, які мають бути достатніми для життєдіяльності населення громади. Однак це не означає, що саме місцеві органи влади можуть бути позбавлені права щодо отримання економічного зиску від використання комунальної власності [11].

Активізації співробітництва громад сприяє Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII [4], відповідно до якого громади мають можливість об'єднати власні ресурси, створити у такий спосіб потужніший простір для розвитку, реалізації спільних проєктів, оптимізувавши дохідну, витратну та просторову складові [4].

Загально відомо, що відповідно до законодавства України органи місцевого самоврядування слідує суспільному інтересу у задоволенні колективних інтересів населення, які мешкають на території відповідної ОТГ, забезпечують основну потребу у життєво необхідних потребах та сферах, що належать до компетенції місцевих органів влади.

Тому, беручи до уваги те, що формування та використання комунальної власності полягають не в максимізації прибутку, а саме в максимізації соціально спрямованого ефекту при розумному розподілі витрат та оцінці ефективності використання, тому слід застосовувати соціальний критерій, що характеризувався нами у п.1.1.

Аналіз законодавства дає змогу резюмувати те, що органи місцевого самоврядування виступають власниками майна, яке набуто ними у власність на законних підставах відповідно до чинного законодавства України. Проте органи місцевого самоврядування не мають юридичної сили щодо права володіти, користуватися та розпоряджатися об'єктами права комунальної власності, оскільки ті безпосередньо належать територіальній громаді.

Висновки до розділу 1.

1. За своєю сутністю територіальна громада виступає самостійною адміністративно-територіальною одиницею, де усі жителі, що об'єднані постійним місцем проживанням у селах, селищах, містах та завдяки добровільному об'єднанню їх інтелектуальних та фінансових ресурсів здійснюють свою життєдіяльність для розвитку своєї території та забезпечення власного добробуту.

2. Автором сформульовано відносно з чинним законодавством, що територіальна громада може формувати певні структури, тобто об'єднані територіальні громади, які виступають новітніми адміністративно-територіальними одиницями, що є здатними визначати пріоритети й вирішувати проблеми місцевого соціально-економічного розвитку.

3. Графічно відображено процес використання комунальної власності ОТГ, який визначається через механізм формування комунальної власності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОПИЧИНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Аналіз організаційно-функціональних основ діяльності органу місцевого самоврядування для формування і використання комунальної власності територіальної громади

В умовах воєнного стану існування місцевого самоврядування в Україні є одним із факторів демократизації суспільного життя. Саме на органи місцевого самоврядування покладені значні функції та повноваження, через які виконуються основні завдання місцевого розвитку. Відповідальності за прийняті і виконанні рішення має нести місцеве самоврядування з метою здійснення соціально-економічних, культурних програм розвитку й надання громадських послуг. Все це спонукає органи місцевого самоврядування шукати нові підходи у своїй діяльності в сьогонішніх умовах нестабільності, запроваджувати демократичні форми самоврядування, які зможуть передбачити спільну участь в прийнятті рішень органами місцевого самоврядування.

Функціями місцевого самоврядування виступає основний фактор, який визначає саму структуру органів місцевого самоврядування і встановлює певні зв'язки, які за змістом виражають характер управлінського впливу та формують методи діяльності органів місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування розподіляються між територіальною громадою та місцевими органами самоврядування.

«Організаційна структура управління територіальної громади – це відносини між частинами і позиціями в структурі організації, в розмежуванні повноважень і обов'язків між ними, а також як порядок функціональних зв'язків, що виникають між ними в процесі виконання своїх обов'язків» [42].

«Організаційно-функціональна структура системи місцевого самоврядування територіальної громади являє собою організовану структуру відповідно до системи цілей та функціонально пов'язана сукупністю структурних елементів, які разом забезпечують реалізацію функцій органів місцевого самоврядування» [42].

Організаційно-функціональна структура визначає систему органів місцевого самоврядування, взаємодію елементів системи через відносини координації, субординації. Такі зв'язки між елементами системи змінюються до змін середовища, в якому функціонує територіальна громада, і відбуваються зміни в керівництві. На реалізації цілей побудована система місцевого самоврядування. «Останні повинні бути узгоджені з цілями територіальної громади. Власне, для цих цілей і визначаються необхідні функції та розподіляються між різними видами органів влади» [42]. «Оскільки організаційно-функціональні структури майже завжди є взаємопов'язані, вони зазвичай, аналізують організаційно-функціональну структуру системи в органах місцевого самоврядування в цілому» [42].

Через сукупність функціональних систем здійснюється складна діяльність органів місцевого самоврядування, оскільки згадувані системи є саморегульованими та динамічними, з різними елементами системи, яка забезпечує виконання функцій місцевого самоврядування.

Якщо вдаватися до функціональних систем, то вони охоплюють різні аспекти діяльності територіальної громади. Окремі з яких є еволюційно детермінованими, а інші проявляються через утворення суспільних потреб і з необхідністю їх задоволення [42].

Виокремлюючи організаційно-функціональну структуру системи органів місцевого самоврядування слід розуміти, що мається на увазі взаємопов'язаний та організований процес сукупності місцевих державних органів, які проявляються через політичні, соціально-економічні та соціокультурні фактори [42].

Організаційно-функціональна система місцевого самоврядування є узгодженою інтегративною взаємодією горизонтальних й вертикальних функціональних систем.

Якщо вдатися до порушення даної інтеграції, то це може призвести до її руйнування та дестабілізації системи органів місцевого самоврядування [42]. Тобто кожна система в якійсь мірі виступає окремою відкритою системою із постійним зв'язком, при цьому має інформаційну сукупність, що скеровує управлінські рішення на необхідну функцію. Діяльність такої системи напряду залежить від кількісної і якісної прямої чи зворотної інформації [42].

У системі місцевого самоврядування взаємодіють різні функціональні системи, які засновані на принципі їх ієрархії. Це пояснюється тим, що в кожному часовому інтервалі діяльність системи місцевого самоврядування є домінуючою.

Копичинецька об'єднана територіальна громада є органом місцевого самоврядування та представляє інтереси територіальної громади, здійснює від її імені та в її інтересах функції й повноваження. Планування населених пунктів ОТГ відображено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Схема планування населених пунктів Копичинецької громади

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Копичинецька міська об'єднана територіальна громада Чортківського району Тернопільської області створена 30 липня 2018 року. Склад громади налічує 6 сільських та 1 міську ради у складі 9 населених пунктів (рис. 2.2.).

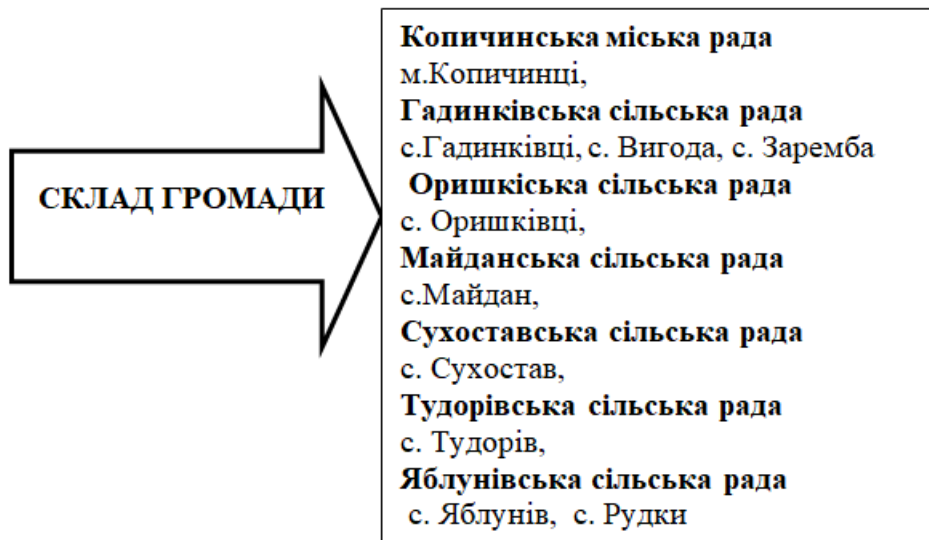

Рис. 2.2. Склад Копичинецької об'єднаної територіальної громади [13].
Примітка. Сформовано за [13].

Адміністративний центр громади розташований у місті Копичинці за адресою: Чортківський р-н Тернопільська обл.

«Виконавчий комітет Копичинецької ОТГ працює у складі міського голови, секретаря міської ради, керуючого справами виконкому, заступників міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, членів виконкому у кількості 42 особи, які здійснюють свої повноваження у різних сферах діяльності – забезпечення законності, правопорядку, охорони прав і свобод громадян, у сфері соціально – економічного розвитку, підприємництва, будівництва, транспорту і зв'язку, регулювання земельних відносин, охорони навколишнього природного середовища та соціального захисту» [13].

Структура виконавчого комітету Копичинецької ОТГ наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Структура виконавчого комітету Копичинецької ОТГ

Назва / посада	Кількість <u>чол.</u>
Керівництво апарату міської ради та її виконавчого органу	12
міський голова	1
заступник міського голови з питань діяльності виконавчого органу	3
<u>секретар ради</u>	1
керуючий справами (секретар) виконавчого комітету	1
в.о. старости (с.Тудорів)	1
в.о. старости (с.Майдан)	1
в.о. старости (с.Сухостав)	1
Староста (с.Яблунів)	1
Староста (с.Оришківці)	1
в.о. старости (с.Гадинківці)	1
Відділ фінансів, звітності та бухгалтерського обліку	6
Відділ планово-економічного розвитку	3
Відділ організаційної роботи та документообігу (загальний)	13
Відділ будівництва, земельних відносин та житлово-комунального господарства	4
Відділ правового забезпечення	4

Примітка: сформовано за інформацією [13]

Організаційно-функціональні принципи роботи Копичинецької ОТГ встановлюють діяльність органів місцевого самоврядування як певну особливість структурно-організаційної структури органів місцевого самоврядування, а також специфіку функціонування всієї системи місцевих органи самоврядування.

До Копичинецької міської ради обрано 26 депутатів. Кількість депутатських мандатів, отриманих місцевими організаціями політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі станом на 2020 рік мав наступний вигляд, який представлений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

**Кількість депутатських мандатів, отриманих місцевими організаціями
політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі**

Найменування партії	Кількість обраних депутатів
ПАРТІЯ "БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА "СОЛІДАРНІСТЬ"	5
політична партія Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина"	5
Аграрна партія України	3
Політична партія "Українська Галицька партія"	3
Політична партія "Радикальна партія Олега Ляшка"	2
політична партія Всеукраїнське об'єднання "Свобода"	2
Політична партія "Об'єднання "САМОПОМІЧ"	2
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ "УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ПАТРІОТІВ – УКРОП"	2
політична партія Народний Рух України	1
Політична партія "Громадянська позиція"	1

Примітка: сформовано за інформацією [13].

Міський голова виступає головною посадовою особою Копичинецької територіальної громади та є очільником виконавчого комітету, а також і головуючим на засіданнях.

Аналіз організаційно-функціональної структури органів місцевого самоврядування Копичинецької ОТГ відбувається через два типи систем, тобто механістичної та органічної. Механістичний тип ґрунтується на основі глибокої та детальної регламентації посадових вимог, обов'язків та прав працівників. Тобто забезпечує точне виконання усіх положень інструкції та віддає перевагу стабільному та детермінованому порядку.

У структурах органічного типу основне місце має точна постановка проблеми та доведення кінцевого результату до вирішення. Даний тип проявляється через взаємодію працівників Копичинецької ОТГ у вирішенні комплексних завдань із метою забезпечення необхідних послуг територіальній громаді.

Саме в цей непростий час для ОТГ існують досить широкі можливості до використання цього методу ао житлово-комунальному господарству. Це дозволить сформувати бригади, які визначаються з організаційною автономією та незалежністю, повною відповідальністю за результати своєї діяльності. Даний підхід дозволить забезпечити самостійність прийняття рішень та координацію горизонтальної діяльності, що приходить на заміну бюрократичних гнучких зв'язків.

Персонал Копичинецької ОТГ зі своїми повноваженнями може приймати рішення, здійснювати їх та контролювати. Такий підхід прискорює вирішення нагальних проблем та потреб.

Організаційно-функціональна модель Копичинецької ОТГ побудована за функціональним принципом та походить від основних груп своїх повноважень, які подані на рис. 2.3.

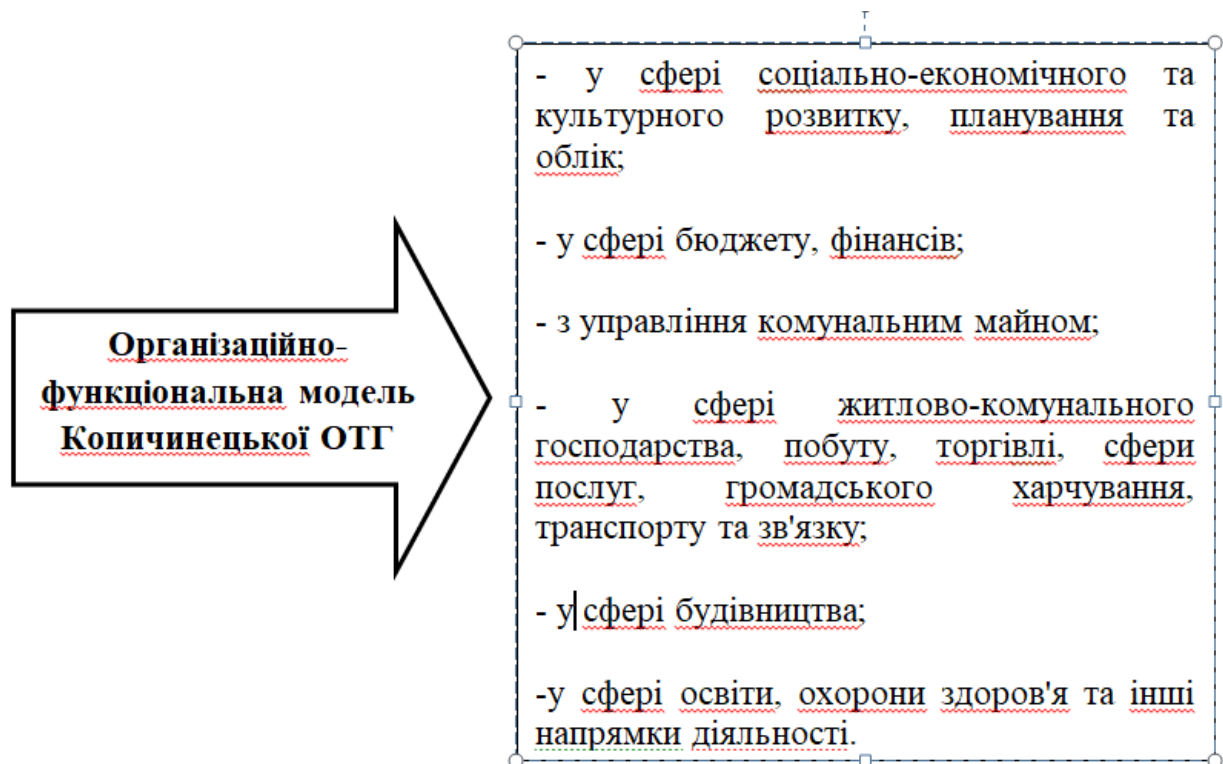

Рис. 2.3. Організаційно-функціональна модель КОпичинецької ОТГ [13].

Примітка: сформовано на основі джерела [13]

Із рис. 2.3. зрозуміло, що у Копичинецькій ОТГ функціонують підрозділи, діяльність яких повинна врегульовуватися положеннями про організаційні регламенти. Проте, на офіційному сайті Копичинецької ОТГ нічого не зазначено про ці положення, що вказує на недосконалість інформаційного супроводу діяльності ОТГ.

Таким чином, організаційно-функціональна структура Копичинецької ОТГ є органом місцевого самоврядування. Відповідає стратегічним планам діяльності органів місцевого самоврядування, здійснює забезпечення їх ефективної взаємодії з середовищем та впливає на досягнення поставлених цілей.

2.2. Характеристика комунальної власності Копичинецької громади та аналіз практики її формування і використання

Для того щоб надавати якісні послуги, ОТГ повинна мати сформовану відповідну інфраструктуру. Саме на перспективи розвитку інфраструктури, на здатність громади брати на себе повноваження, орієнтуватися на перспективу, завершувати створення планів покладено основу нового адміністративно-територіального устрою. Мешканці громади повинні мати можливість не лише у формуванні органів самоврядування (обирати голову громади, місцеву раду), але впливати та брати участь у прийнятті складних управлінських рішень. На мешканців громади покладено відповідальність за майбутнє громади.

Немає ідеальної структури і завжди щось потребує змін. Саме ефективність громади можна оцінити від жителів ОТГ через призму послуг, які вони отримують, доступності до них, покращення житлових, соціальних, освітніх, медичних умов. Для пересічного громадянина насправді не важливо велика, мала, на скільки розгалужено діє структура. Тут головним виступає те, аби послуги були доступні в такому обсязі, які задекларував орган місцевого самоврядування. ОТГ завжди маємо пам'ятати про мешканців, про тих хто потрібен громаді, тобто про спеціалістів, інспектор і ін., який наділені

потрібними функціями. Копичинецька ОТГ постійно інформує місцеву громаду про те, що знаходиться у її власності за допомогою Реєстру комунального майна.

«Основними роботодавцями у Копичинецькій ОТГ є сільськогосподарські підприємства та підприємства переробної промисловості. Основними напрямками спеціалізації, яких є буряківництво, зернове господарство, картоплярство, виробництво ріпаку, сої, молочне тваринництво у поєднанні з свинарством» [13]. Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу Копичинецької ОТГ) подані у табл. 2.3.

Таблиця 2.3.

Зареєстровані суб'єкти господарської діяльності Копичинецької ОТГ

Показники	2019
Усі суб'єкти ЄДРПОУ:	
СПД - юридичні особи	101
Фізичні особи-підприємці	315
Разом	416

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Проводячи аналіз у наступній табл. 2.4. покажемо комунальні підприємства Копичинецької громади із найбільшою чисельністю працівників 2021 року.

Формування власних доходів Копичинецької ОТГ здійснюється за рахунок податку від доходів фізичних осіб. «Значну частку їх становить єдиний податок від сільськогосподарських виробників та орендна плата за землю» [13].

Таблиця 2.4.

Комунальні підприємства Копичинецької ОТГ із найбільшою чисельністю працівників, 2021 р.

Підприємство, організація, установа	Чисельність працівників у 2021 р.
ФГ "МАСАРІВСЬКІ ЛИПКИ"	198
ТОВ "ЗІРКА"	19
ФОП ТИМЧИШИН ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ	19
ТЗОВ ТВК "ЛЬВІВХОЛОД"	17
УГЛЯР ЛЮБОВ ІВАНІВНА	15
ТЗОВ "АГРОІНВЕСТ-ЛОГІСТІК"	10
ФОП ПОВРАЖЕК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ	9
ТОВ "АЛІ-ТРЕЙДІНГ"	7
ПП "ЕКОКОМУНСЕРВІС ЕКС"	7

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Аналізуючи табл.2.5. необхідно зауважити, що власні доходи бюджету Копичинецької ОГТ на 2022 рік зменшено на 4,9 млн. грн. в порівнянні з середніми фактично поступленими за 2019-2021 рр. «Зменшення відбулись за рахунок призупинення діяльності державної установи «Копичинецької виправної колонії (№112)» (податок на доходи фізичних осіб з персоналу колонії) – 1,3 млн. грн.) та в результаті перереєстрації діяльності ТОВ "МРІЯ ФАРМІНГ ТЕРНОПІЛЬ" (ПДФО з найманих працівників - 3,4 млн. грн.)» [13].

Таблиця 2.5.

**Формування бюджету Копичинецької ОГТ в середньому
за 2019-2021 рр., млн. грн.**

Показники	2019-2021	2022 (прогноз)
Податок з доходів фізичних осіб	18,7	15,4
Єдиний податок(крім с/г виробників)	4,2	4,2
Єдиний податок від с/г виробників	1,2	1,2
Доходи від відчуження нерухомості та землі	1,6	0,5
Плата за землю	2,6	2,4
Податок на нерухомість	0,5	0,6
Акцизний збір	2,3	2,5
Інше	1,5	0,9
Податкові надходження разом	32,6	27,7

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Структура власних доходів місцевого бюджету Копичинецької громади за 2019 р. відображена у рис.2.3.

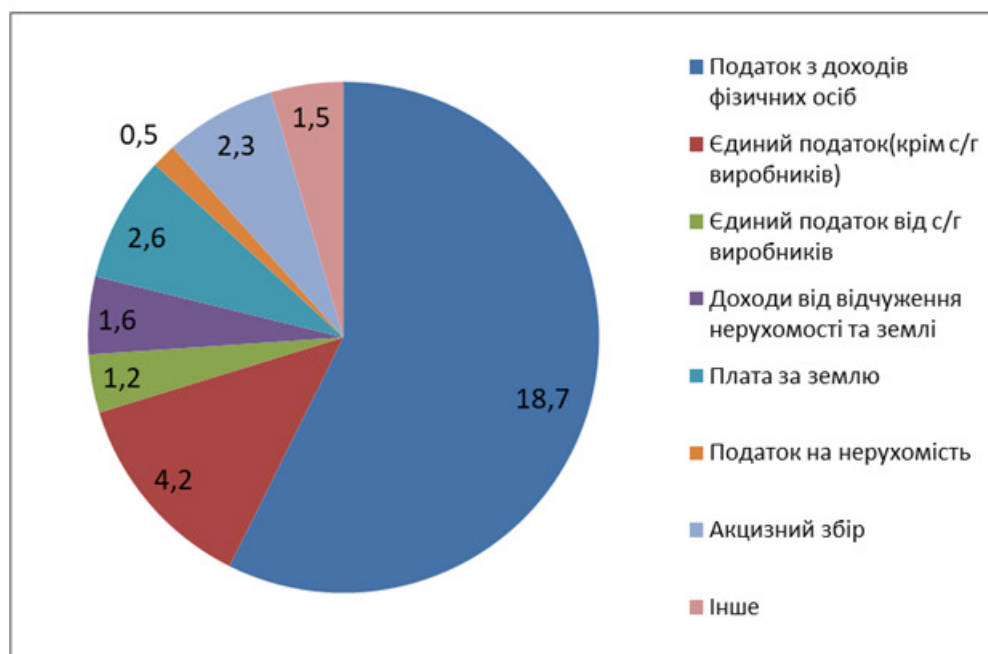

Рис. 2.3. Структура власних доходів місцевого бюджету Копичинецької громади, млн. грн. 2019 р. [13]

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Аналізуючи структуру касових видатків бюджету Копичинецької громади за досліджувані роки зазначаємо, що існують суттєві позитивні зміни, які впливають із зростання заробітної плати на 2022 р., зменшення відбулося по категоріях «Предмети, матеріали, обладнання та інвентар», «оплата послуг (крім комунальних)», «поточні трансферти органам державного управління інших рівнів», «капітальний ремонт інших об'єктів» та ін. [13]. Наочно це представлено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

**Структура касових видатків бюджету Копичинецької громади
за 2019-2021 рр., млн. грн**

Статті видатків	2019-2021	2022 (прогноз)
Заробітна плата	23,3	44,8
Нарахування на оплату праці	5,1	9,8
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	1,4	0,8
Продукти харчування	1,3	1,3
Оплата послуг (крім комунальних)	1,4	0,6
Оплата електроенергії	0,7	1,0
Оплата природного газу	1,2	2,0
Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	0,2	0,2
Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	3,3	3,4
Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	37,2	4,1
Інші виплати населенню	0,3	0,1
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	0,6	0,3
Капітальний ремонт інших об'єктів	3,5	0,5
Реконструкція та реставрація інших об'єктів	0,3	
Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів	0,2	0,1
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	0,3	
Видатки разом	80,3	69,0

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Наповнення бюджету Копичинецької ОТГ здійснюється за рахунок платників податків, які охарактеризовані у табл. 2.7.

Відповідно до чисельності зареєстрованих жителів Копичинецької ОТГ можна спостерігати явне домінування населення працездатного віку, яка відображена на рис. 2.4.

Таблиця 2.7.

Аналіз платників податків Копичинецької громади (млн. грн.)

	Назва	Сплачено ПДФО	Акциз	Плата за землю	Податок на нерухомість
1.	ТОВ "МРІЯ ФАРМІНГ ТЕРНОПІЛЬ"	4,0		0,1	
2.	ФГ "МАСАРІВСЬКІ ЛІПКИ"	2,3		0,9	0,1
3.	ВІДДІЛ ОСВІТИ, СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ	2,7			
4.	КОПИЧИНСЬКА ВК №112	2,0			
5.	КНП "КОПИЧИНЕЦЬКА КРЛ"	1,1			
6.	ТЗОВ ТВК "ЛЬВІВХОЛОД"		0,3		
7.	АТ "УКРЗАЛІЗНИЦЯ"			0,3	
8.	ТОВ "ТОРГОВИЙ ДІМ "АСКО"			0,2	0,1
9.	"МАРКЕТ"ТЕКО-ГУСЯТИН"		0,1		

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

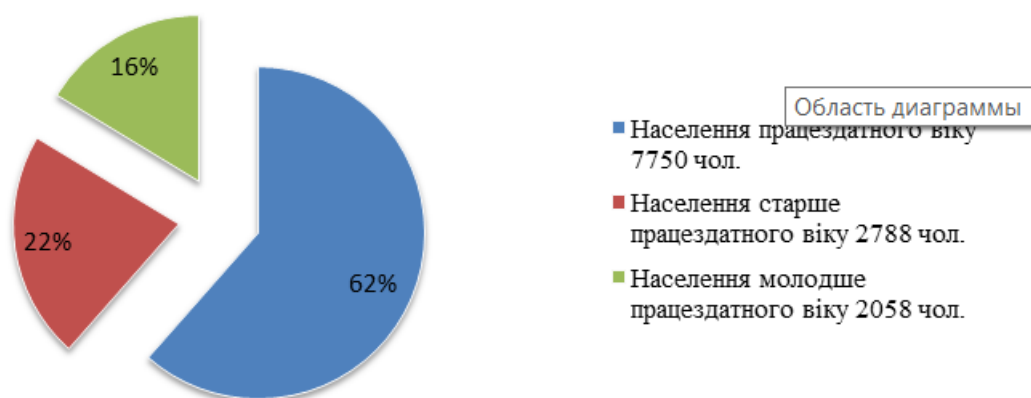

Рис. 2.4. Чисельність наявного населення Копичинецької ОТГ на початок 2020 року

Примітка: Сформовано за інформацією Копичинецької ОТГ

Інформація про кількість населення в розрізі по кожному населеному пункту Копичинецької ОТГ станом на початок 2020 року подана на рис. 2.5.

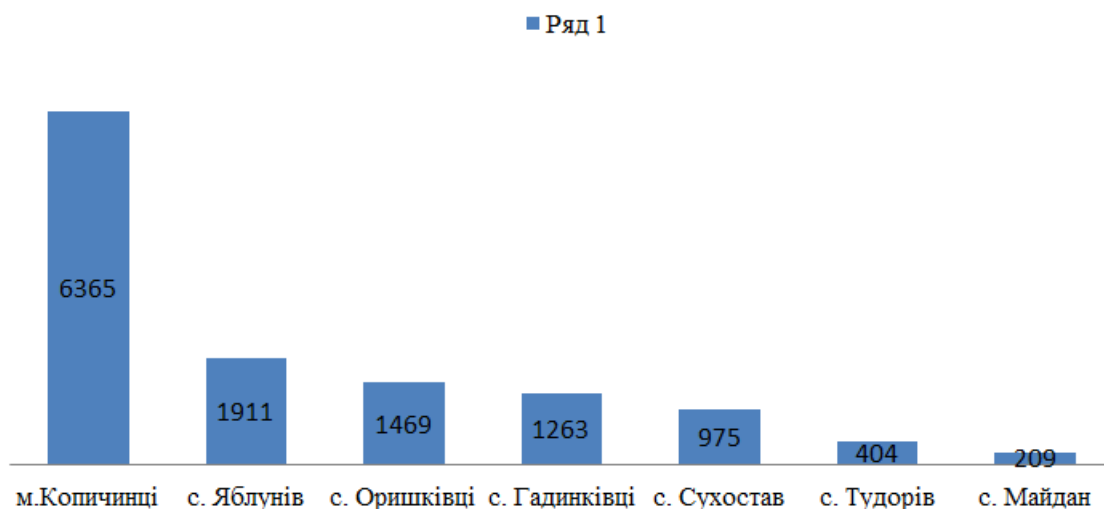

Рис. 2.5. Кількість населення в розрізі по кожному населеному пункту

Копичинецької ОТГ

Горизонтальна ось (категорій)

Примітка: сформовано автором самостійно за інформацією Копичинецької ОТГ

«Загальна протяжність доріг місцевого значення по населених пунктах, які входять до Копичинецької ОТГ становить 108,6 км. З них із твердим покриттям 96,1 км., без твердого покриття – 12,5 км. Крім цього, через ряд населених пунктів проходять дороги районного значення із загальною протяжністю 17,2 км., обласного значення – 5 км, державного значення – 14 км» [13].

Щодо характеристики стану доріг місцевого значення - задовільний, без виключення, що окремі ділянки потребують капітального ремонту, а інші поточного.

Нагальною потребою є те, що на території Копичинецької міської ОТГ відсутнє центральне водопостачання, що викликає величезну потребу.

На сьогоднішній день стан водовідведення в населених пунктах Копичинецької ОТГ перебуває в незадовільному стані. Відсутня інфраструктура, яка б забезпечила вирішення цієї проблеми.

У наш час саме водопостачання повинно бути централізованого характеру, оскільки велика кількість свердловин на присадибних ділянках призводить до втрати природнього водного фонду та створює великі ризики для нестачі води в майбутньому.

На території Копичинецької ОТГ станом на сьогодні немає очисних споруд сучасного зразка. В теперішніх умовах відсутність очисних споруд дуже великий мінус в життєдіяльності будь-якого населеного пункту.

У м. Копичинці існує офіційний паспортизований полігон твердих побутових відходів. Полігон вирішує ряд проблем із стихійними сміттєзвалищами, так як жителі громади мають можливість самостійно або з допомогою комунальної служби вивозити тверді побутові відходи в спеціальне місце, де проходить утилізація сміття. На полігоні регулярно працює спеціальна техніка для підгортання та трамбування сміття згідно існуючих норм та стандартів.

Отже, аналіз організаційно-функціонального супроводу використання комунальної власності територіальної громади показав, що Копичинецькою ОТГ затверджені регламенти, які є інструментами організаційно-правового управління комунальною власністю громади.

2.3. Інструменти формування і використання комунальної власності територіальної громади

Комунальна власність Копичинецької об'єднаної громади реалізується через систему відносин володіння, користування, розпорядження та доповнюється відповідальністю за раціональне та ефективне її використання.

Право володіння і користування комунальною власністю, яке надане жителям Копичинецької ОТГ на даний час не є достатньо прозоро сформульоване. Для прикладу, щодо володіння і користування власністю на землю за межами населених пунктів громади є не врегульованими на законодавчому рівні це питання, що тягне за собою також і процедуру розпорядження водними об'єктами (ставки).

Законодавчого врегулювання у громаді потребує і процедура користування та розпорядження природними ресурсами (пісок, глина, поклади каміння, тощо). Вказані обставини мають суттєвий вплив на формування та використання

комунальної власності Копичинецької ОТГ, вагоме значення для подальшого її ефективного розвитку.

На даний час Копичинецьку громаду не можна розглядати, як суб'єкт ринкового господарювання. Оскільки «деталізує права своїх жителів на комунальну власність за її складовими (місцевий бюджет, складові місцевої інфраструктури, власність комунальних життєзабезпечувальних підсистем)» [13]. Попри важкі роки функціонування Копичинецька громада реалізує проекти за державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів чи Державного фонду регіонального розвитку, див. табл. 2.8.

«Територія Копичинецької ОТГ являється в основному аграрним сектором, де бюджетонаповнюючими підприємствами є сільськогосподарські виробники, які зареєстровані як на території ОТГ так і за межами» [13].

«У відповідності до кількості землі, яка перебуває в оренді господарств, можна виокремити ТзОВ «Масарівські Липки», ФГ «Коваль», ФГ «Лега Фармс», які обробляють сільськогосподарські угіддя та сплачують податки в місцевий бюджет» [13].

«Житлово-комунальна галузь Копичинецької ОТГ представлена комунальним підприємством «Господар». Житловий фонд на 99% складається із приватного сектору. Всі населенні пункти, які входять до складу Копичинецької ОТГ електрифіковані, газифіковані, телефонізовані» [13].

«Територія Копичинецької громади на 80% охоплена мережею Інтернет. Найбільш поширені типи підключень – підключення по оптоволоконному Інтернету, супутниковий Інтернет та мобільний Інтернет (GPRS, 3G). З кожним роком число Інтернет-користувачів збільшуються, в цьому сприяють органи місцевого самоврядування» [13].

Таблиця 2.8.

Перелік та вартість реалізованих в межах території Копичинецької ОТГ проєктів за кошти державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів чи Державного фонду регіонального розвитку (2019 рік)

	Назва проєкту	сума, тис. грн.
1.	Реконструкція старого корпусу ЗОШ I-II ступенів з влаштуванням системи опалення по вул. Грушевського, 40 в с. <u>Оришківці</u> , <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області	415,300
2.	Капітальний ремонт по заміні вікон на металопластикові енергозберігаючі в ЗОШ I-III ст. с. <u>Яблунів Гусятинського району</u> Тернопільської області	662,700
3.	Капітальний ремонт внутрішніх приміщень та заміна внутрішніх дверей на металопластикові в <u>Сухоставському</u> дитячому садочку загального розвитку комунальної форми власності в с. <u>Сухостав</u> вул. <u>Зінковецької</u> , 2 <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області	443,000
4.	Капітальний ремонт внутрішніх приміщень <u>Гадинківського</u> дитячого садку «Барвінок» загального розвитку комунальної форми власності по вул. Залізнична, 1А, в с. <u>Гадинківці</u> <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області	388,300
5.	Капітальний ремонт частини внутрішніх приміщень <u>Оришківського</u> дитячого садку «Берізка» загального розвитку комунальної форми власності по вул. Л.Українки, 27 в с. <u>Оришківці</u> , <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області	347,600
6.	Капітальний ремонт по заміні вікон на металопластикові енергозберігаючі в комунальному закладі «Публічна бібліотека <u>Копичинецької міської ради</u> » по вул. <u>Чортківська</u> 9, м. <u>Копичинці</u> <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області.	107,800
7.	Капітальний ремонт по заміні вікон на металопластикові енергозберігаючі в ЗОШ I-III ступенів №2 вул. Лесі Українки 7, м. <u>Копичинці</u> <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області.	68,200
8.	Капітальний ремонт системи опалення комунальної установи « <u>Копичинецький міський центр культури і дозвілля</u> » <u>Копичинецької міської ради</u> по вул. <u>Шевченка</u> , 13, м. <u>Копичинці</u> <u>Гусятинського району</u> Тернопільської області.	82,000

Примітка: сформовано автором [13]

У Копичинецькій ОТГ діють соціально-культурні об'єкти, серед яких загальноосвітні школи, дошкільні навчальні заклади, заклади позашкільної освіти, заклади культури, медицини, місцева пожежна команда (табл. 2.9).

Таблиця 2.9.

Соціально-культурні об'єкти Копичинецької громади

	Соціально-культурні об'єкти	33
1	Загальноосвітніх навчальних закладів	8
2	Дошкільних навчальних закладів	6
3	Закладів позашкільної освіти	3
4	Закладів культури	6
5	Фельдшерсько-акушерських пунктів	3
6	Амбулаторій, поліклінік	4
7	Лікарень	1
8	Станцій швидкої допомоги	1
9	Місцева пожежна команда	1

Примітка: сформовано за даними Копичинецької громади

На території Копичинецької ОТГ функціонують загальноосвітні навчальні заклади, табл. 2.10. та додаток А.

Таблиця 2.10.

Дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади Копичинецької ОТГ

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість дошкільних закладів, одиниць	6	6	6	6	6
Кількість дітей в дошкільних закладах, тис. осіб	396	394	412	393	359
Завантаженість дошкільних закладів (дітей на 100 місць)	95	94	99	94	86
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, одиниць	8	8	8	8 (з них 2 філії)	8 (з них 2 філії)
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	1267	1256	1291	1325	1359
Кількість вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	177	174	175	165	186

Примітка: сформовано за даними Копичинецької громади

«За рахунок коштів освітньої субвенції придбано обладнання кабінету фізики для ЗОШ І-ІІІ ст. с.Яблунів» [13].

У населених пунктах Копичинецької ОТГ діє чотири сільських і дві міські Публічні бібліотеки Копичинецької міської ради та Копичинецька й Яблунівська державні музичні школи.

«Робота закладів культури спрямована на збереження і розвиток української національної культури, активізації діяльності закладів культури, шляхів збереження існуючої мережі і посилення їх ролі в розгортанні процесів національно-культурного відродження, поліпшення матеріально-технічної бази. Проводяться свята, фестивалі, конкурси, інші культурно-мистецькі заходи, пов'язані з відзначенням календарних та пам'ятних дат в Україні» [13].

На території Копичинецької ОТГ діють наступні медичні заклади, рис. 2.6.

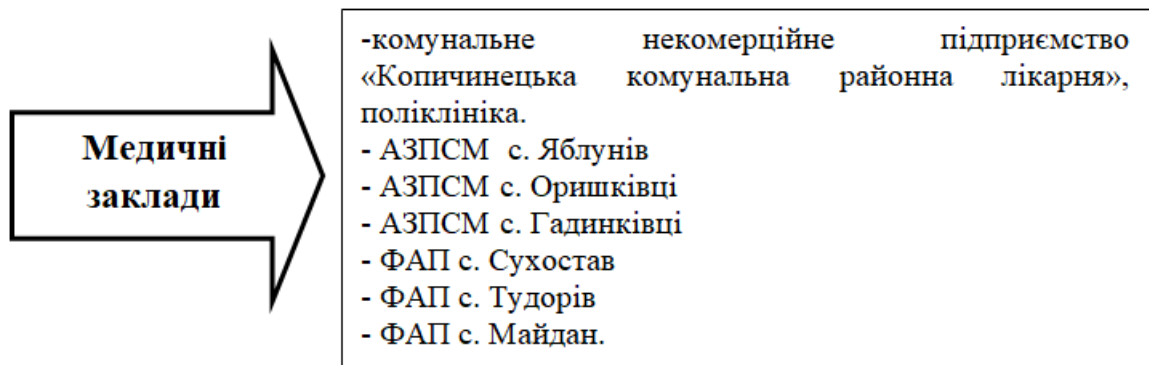

Рис. 2.6. Медичні заклади Копичинецької ОТГ

Примітка: сформовано за даними Копичинецької громади

«Первинна ланка перебуває в управлінні Гусятинського районного центру первинної медико-санітарної допомоги. В ОТГ діє 8 аптек» [13].

Дохідна частина бюджету громади на 2019-2021 роки формувалась за «методикою чинного бюджетного та податкового законодавства, Департаментом фінансів Тернопільської обласної військової адміністрації з використанням звітності Державної фіскальної служби у Тернопільській області про надходження та нарахування податків і зборів, звітності про виконання бюджету громади за попередні роки» [13].

«Обсяг міського бюджету на 2021 рік за загальним та спеціальним фондами складають за доходами – 68050,4 тис. гривень; за видатками – 68050,4 тис. гривень» [13].

Проведений аналіз засвідчив, що у Копичинецькій громаді затвержені регламенти, щодо інструментів формування та використання комунальною власністю громади.

Висновки до розділу 2

1. Організаційно-економічними інструментами формування та використання комунальної власності Копичинецької ОТГ є: Реєстр комунального майна громади; План щодо визначення стратегічних, операційних цілей і ін.

2. Копичинецька ОТГ у встановленому законом порядку для виконання поставлених завдань і функцій місцевого самоврядування, наділена відповідно до закону владними повноваженнями, які реалізуються у визначених законом правових та організаційних формах. Представником є голова ОТГ.

3. У формуванні фінансових ресурсів місцевих органів влади передусім беруть участь суб'єкти господарювання та фізичні особи, що сплачують місцеві податки і збори. Особливістю місцевих податків і зборів є те, що за відносної простоти нарахування та сплати вимоги щодо їх справляння встановлюються децентралізовано – рішеннями місцевих рад.

4. На рівень наповнення бюджету безпосередній вплив мають рішення, що приймаються органами місцевого самоврядування, зокрема щодо встановлення розмірів ряду податків та платежів, а також встановлення пільг з оподаткування. Негативним фактором, який впливає на надходження плати за землю, є застосування низького розміру орендної плати за земельні ділянки комунальної власності.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОПИЧИНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Вдосконалення формування і використання комунальної власності територіальної громади на засадах міжмуніципального співробітництва

Процес удосконалення формування і використання комунальної власності територіальної громади на засадах міжмуніципального співробітництва є одним з найактуальніших питань муніципальної, регіональної та державної, в тому числі, парламентської, президентської та урядової політики в Україні.

Вираженням політики Копичинецької ОТГ є конкретні цілі, насамперед, підвищення якості послуг, створення інфраструктури, підвищення ефективності роботи порівняно із самостійною роботою окремих муніципалітетів. Головним мотивом виступає потреба в підвищенні якості надаваних послуг або у створенні певної інфраструктури.

На даний час, у воєнний час для міста та сіл громади є низка важливих питань, які складно вирішувати самостійно. Із приїздом переселенців зростають потреби у необхідному, що тягне за собою надання інших комунальних послуг - ремонт та прибирання доріг, збір, утилізація й переробка сміття, організація пасажирських перевезень, забезпечення якісного централізованого водопостачання й водовідведення, утримання пожежної охорони тощо. Упоратися з цим легше, якщо співпрацювати разом та об'єднувати кошти і зусилля з сусідніми громадами, які в цьому теж зацікавлені. Порівняння Копичинецької ОТГ з громадами подано у табл. 3.1.

«З метою забезпечення сталого розвитку населених пунктів з урахуванням їх соціально-економічних, екологічних та територіально-планувальних проблем у Генеральній схемі обґрунтовані основні напрямки та перспективний режим розвитку міст області. Відповідно до даної схеми, Копичинці разом з Борщів,

Скалат, Хоростків відносяться до 4 типи малих та середніх міст, в яких передбачається здійснення урізноманітнення економічної бази» [13].

Таблиця 3.1.

Коротка порівняльна характеристика сусідніх громадам-конкурентів

Показники	Громади			
	Копичинецьк а	Хоростківськ а	Гусятинська	Васильковецька
Територія, км ²	148,7	184,6	70,0	126,0
Населення	12596	14492	6506	6322
Зайняте населення	7750	8695	3903	3793
Зареєстровані безробітні	113	129	54	41
Середня заробітна плата	7998	8568	8067	7867
Якесь одна сильна сторона, що надає перевагу у розвитку	Велика кількість виробників та переробників с/г продукції	Наявність двох заводів та декількох потужних бюджетоутворюючих підприємств	Наявність заводу, що являється бюджетноутворюючим	С/г виробників

Примітка: сформовано за даними [13]

Механізм такої міжмуніципальної консолідації передбачений Законом [«Про співробітництво територіальних громад»](#), який прийнятим у 2014 році.

Міжмуніципальне співробітництво визначається як відносини між двома чи декількома органами місцевого самоврядування. Особи мають мати статус юридичної особи й належну політичну, юридичну та фінансову автономію відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, яка визначається через характеристику міжмуніципального співробітництва [28], рис. 3.1.

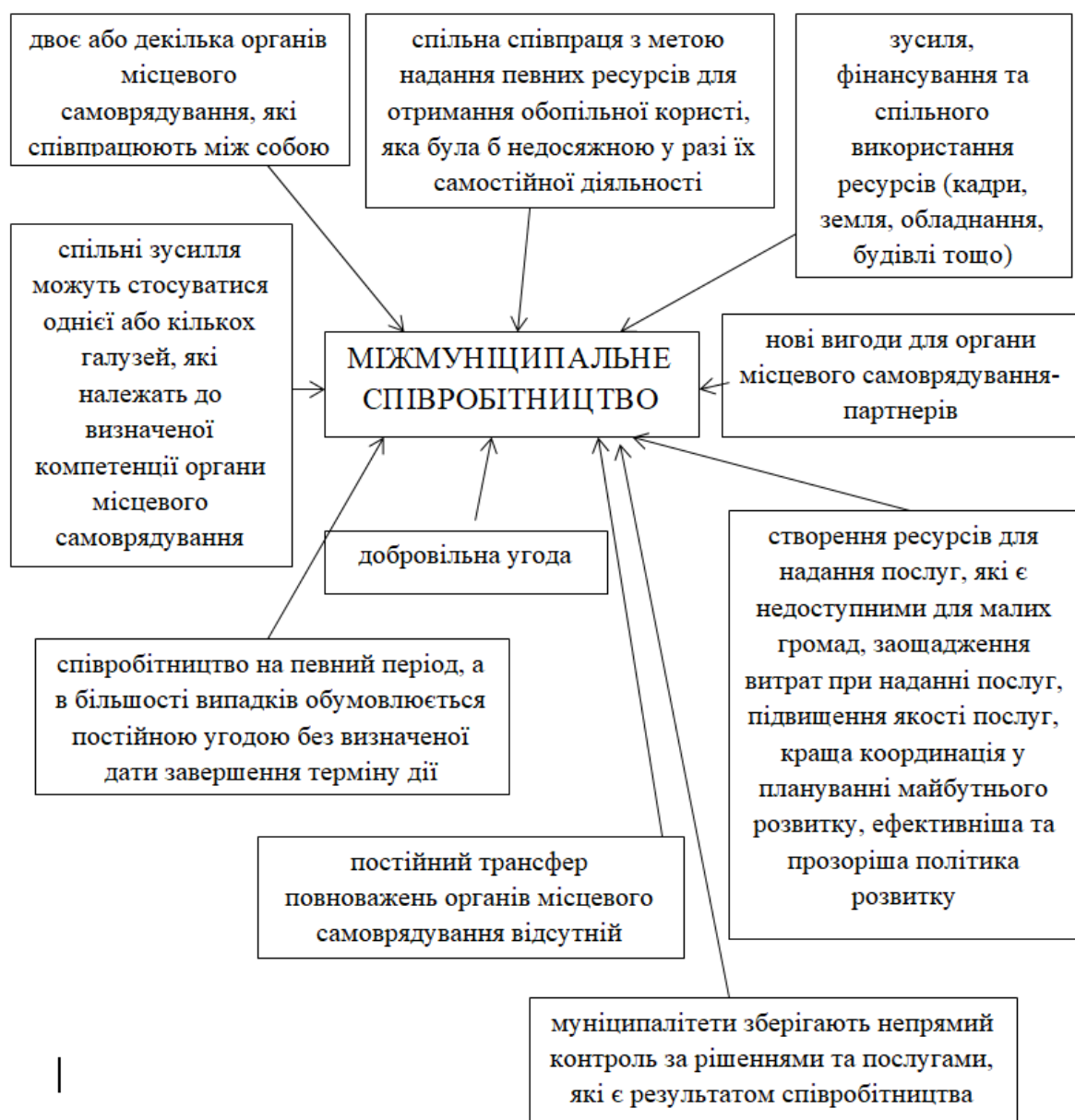

Рис. 3.1. Характеристика міжмуніципального співробітництва для Копичинецької ОТГ

Примітка: сформовано самостійно автором

Співробітництво у громадах має свої переваги для кожного з муніципалітетів-партнерів. Оскільки потребує неабияких зусиль, додаткового фінансування, спільного залучення ресурсів (кадри, земля, обладнання, будівлі тощо).

Міжмуніципальне співробітництво Копичинцької ОТГ є одним із позитивних результатів осмисленого рішення, яке проявляється не лише через механічне виконання чинних нормативних актів.

Угода про співпрацю між громадами має бути добровільною і не повинна нав'язуватися законом. Однак слід пам'ятати, що у деяких випадках закон може рекомендувати чи примушувати муніципалітети до співпраці.

«Нові вигоди для муніципалітетів-партнерів можуть бути різними. Це і створення ресурсів для надання послуг, що можуть бути недоступними для малих громад, краща координація у плануванні майбутнього розвитку, заощадження витрат при наданні послуг, підвищення якості послуг, більш ефективна та прозора політика розвитку» [35].

Особливість міжмуніципального співробітництва полягає в тому, що воно не є фрагментарним, а завжди повинно бути розрахованим на певний період. Це зумовлюється постійною угодою без вказаної дати закінчення її дії. При муніципальному співробітництві діє постійний трансфер місцевих завдань і компетенції відсутні. При цьому муніципалітети зберігають непрямий контроль над рішеннями та послугами, які є результатом співробітництва.

Копичинецька громада активно і на постійній основі співпрацює із сусідніми Хоростківською та Чортківською громадами. Це неодноразова співпраця, яка направлена на надання допомоги та послуг з ВПО.

Копичинецька громада спирається на сільське господарство. В даний час на території громади успішно розвивається крупнотоварне рослинництво. Менш вдало – переробка та тваринництво. Щоб уникнути залежності від великих працедавців і диверсифікувати й розвивати місцеву економіку, передбачено низку заходів задля підтримки місцевих підприємств, а саме, виробників ковбасних виробів. Крім цього заплановано організувати на території ОТГ фонд, який надаватиме позики сільськогосподарським кооперативам та і фермерським господарствам. Ще однією складовою з розвитку громади має стати зелений туризм.

Пайова участь у розвитку інфраструктури полягає у перерахуванні замовником на рахунки відповідного місцевого бюджету коштів для створення і розвитку зазначеної інфраструктури до прийняття об'єкта будівництва в експлуатацію. Єдиним платежем або частинами за графіком, що визначається договором пайової участі.

Порядок залучення, розрахунку розміру і використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури встановлюють органи місцевого самоврядування.

У громаді від початку війни приймаються десятки новоприбулих ВПО. Це в основному мешканці з Запорізької та Миколаївської областей. До співпраці залучені волонтери з сусідніх громад.

Завдяки співпраці з World Central Kitchen @wckitchen Копичинецька громада має змогу на постійній основі підтримувати внутрішньо переміщених осіб продуктовими наборами, теплими речами та ін. необхідними засобами й наданням послуг.

Копичинецька громада, отримавши постійні допомоги із-за кордону поширює набори в Васильківській, Заводській, Колиндянській та Товстенській громадах.

Гуманітарний штаб Копичинецької ТГ передає гігієнічні набори внутрішньо переміщеним особам в м. Чортків. Постійна співпраця з заробітчанами та організаціями Save the Children in Ukraine та Благодійний фонд Посмішка ЮА надає громаді можливість поповнювати та оновлювати необхідні товари та задовільняти послуги громади.

Отже, зроблено висновок, що Копичинецька ОТГ може об'єднувати свої ресурси для подолання спільних проблем, які виникають у сусідніх громадах. Обмінюватися набутим досвідом у наданні окремих публічних послуг, що покращує ефективність своєї роботи. Міжмуніципальне співробітництво має великий потенціал, який може бути дуже корисним для забезпечення сталого розвитку усіх (великих і малих) громад, особливо сьогодні в умовах війни, в

умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

3.2. Вдосконалення формування і використання комунальної власності територіальної громади на основі соціально-функціонального підходу

Удосконалення механізму формування та використання комунальної власності Копичинецької ОТГ здійснюється через розроблений План соціально-економічного розвитку.

Основні завдання Плану соціально-економічного розвитку Копичинецької ОТГ представлені у рис. 3.2.

Для досягнення мети Копичинецькою ОТГ прийнято План щодо визначено стратегічні, операційні цілі, а також завдання, необхідні для досягнення соціально-економічного розвитку громади, що сформовані у додатку Б.

Результати оцінки ефективності використання комунальної власності ОТГ покладені в основу вибору способів використання того чи іншого об'єкта. Серед способів найбільш поширеними у Копичинецькій громаді є: передача в оренду, концесію, передача до статутних капіталів комунальних підприємств та підприємств змішаних форм власності, відчуження або приватизація.

Оцінка ефективності комунального майна Копичинецької громади базується на двох підходах із двома групами критеріїв оцінки, рис. 3. 4.

Управлінські рішення об'єктів комерційної власності необхідно спрямовувати на збільшення надходжень від їх використання, оцінювати ефективність слід за показниками прибутковості, розмірів дивідендів, орендної плати та інших економічних показників.

Друга група подає перевагу саме соціальним показникам:

- обсягам та якості наданих послуг,
- створення додаткових робочих місць,
- розмірам фінансування соціальних,

- інвестиційних та екологічних програм,
- розвитку місцевої інфраструктури та ін.

Рис. 3.3. Основні завдання Плану соціально-економічного розвитку Копичинецької ОТГ

Примітка: сформовано самостійно автором

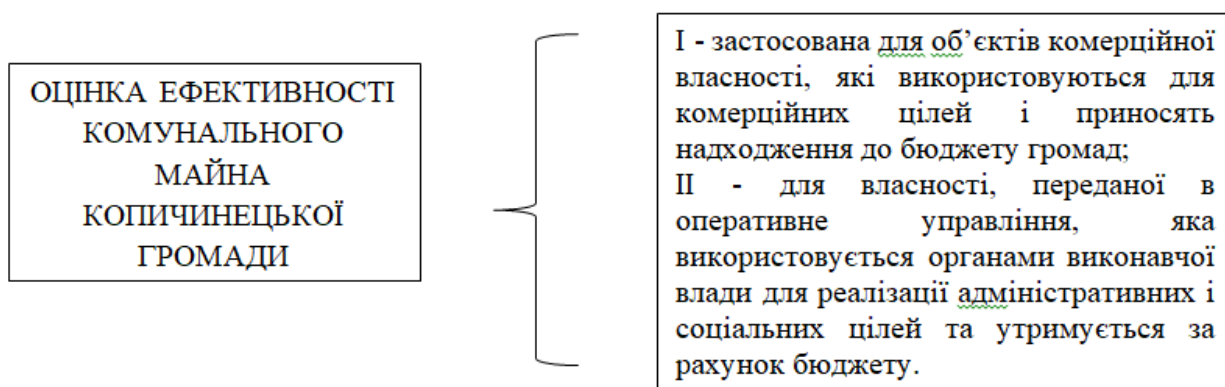

Рис. 3.4. Оцінка ефективності комунального майна Копичинецької громади

«Показники економічного і соціального розвитку Копичинецької об'єднаної територіальної громади характеризують динаміку розвитку

господарського комплексу, яку передбачено досягти в результаті реалізації запланованих в Плані заходів, цільових проектів та бізнес-планів» [13].

Згідно закону «Про благоустрій населених пунктів» благоустрій прибудинкових територій об'єктів нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту будівель та споруд здійснюється за рахунок коштів забудовників (інвесторів) [24]. Прийняття в експлуатацію об'єктів нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту будівель чи споруд без проведення комплексного благоустрою відповідної території забороняється [24].

«Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» визначає, що забудовники мають долучатися до розвитку інфраструктури населеного пункту. Так, особа, що має намір щодо забудови земельної ділянки у відповідному населеному пункті, зобов'язана взяти участь у створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури на умовах пайової участі» [13].

На даному етапі дослідження вважаємо за необхідне використати розроблені юристами та практиками механізм удосконалення чинного законодавства, а саме:

- «врегулювати питання чіткого розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення організаційно-правової самостійності суб'єктів місцевого самоврядування» [1, с. 112];

- «на законодавчому рівні встановити, що відчуження об'єктів комунальної власності, які є стратегічно важливими для територіальної громади, має здійснюватися винятково за рішенням місцевого референдуму» [1, с. 112];

- «вдосконалити законодавчу базу шляхом прийняття окремого закону про комунальну власність, який повинен подолати неоднозначний підхід до концептуальних положень щодо управління майном та узгодити цілий ряд питань з управління майном права комунальної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також їх спільною власністю, які недостатньо врегульовані чинними законодавчими та нормативно-правовими актами» [1, с. 112];

- «забезпечити удосконалення нормативно-правової бази ОМС шляхом прийняття статутів територіальних громад та інших власних нормативно-правових актів» [1, с. 112];

- «об'єкти комунальної власності, метою діяльності яких є надання послуг соціального характеру, не є конкурентоспроможними на ринку, тому з метою покращення якості надання ними послуг, фінансування таких об'єктів повинно базуватись на засадах повного бюджетного забезпечення із залученням позик та інвестицій. Із цією метою необхідно удосконалити принципи організації місцевими органами належної роботи по управлінню об'єктами соціальної сфери, переданими у комунальну власність» [1, с. 112].

У Копичинецької ОТГ існують проблемні питання, які потребують негайного вирішення і представлені в табл. 3.3.

Щодо вдосконалення механізму використання комунальної власності Копичинецької ОТГ розроблено ряд заходів на 2020 - 2027 роки.

Також намічено основні підходи по конкретних населених пунктах громади на 2020-2027 рр., які подамо у наступному рис. 3.6.

Таблиця 3.3.

**Проблемні питання, які формують основні завдання Копичинецької
ОТГ**

Населений пункт громади	Проблемні питання
усі населені пункти громади	<p>недостатність фінансування навчальних закладів на ремонт, матеріально-технічну базу, ремонт і реконструкцію навчальних закладів;</p> <p>зміцнення навчально-матеріальної бази закладів освіти в частині створення відповідних умов навчання і виховання учнів, забезпечення навчальних закладів сучасним навчальним приладдям, меблями;</p>
с. Тудорів, с. Заремба, с. Вигода	<p>недостатня ефективність бібліотечної системи;</p> <p>потреба в встановленні мережі вуличного освітлення по населених пунктах ОТГ та заміна ліній та ліхтарів на енергоефективніші.</p>
усі населені пункти громади	незадовільний стан доріг на території Копичинецької міської ОТГ;
с. Гадинківці, с. Яблунів, с. Сухостав	<p>окремі дороги потребують капітального ремонту;</p> <p>деякі дороги перебувають без твердого покриття;</p>
усі населені пункти громади	масштабне накопичення твердих побутових відходів, які становлять загрозу забруднення джерельних вод, ґрунтів, тощо.

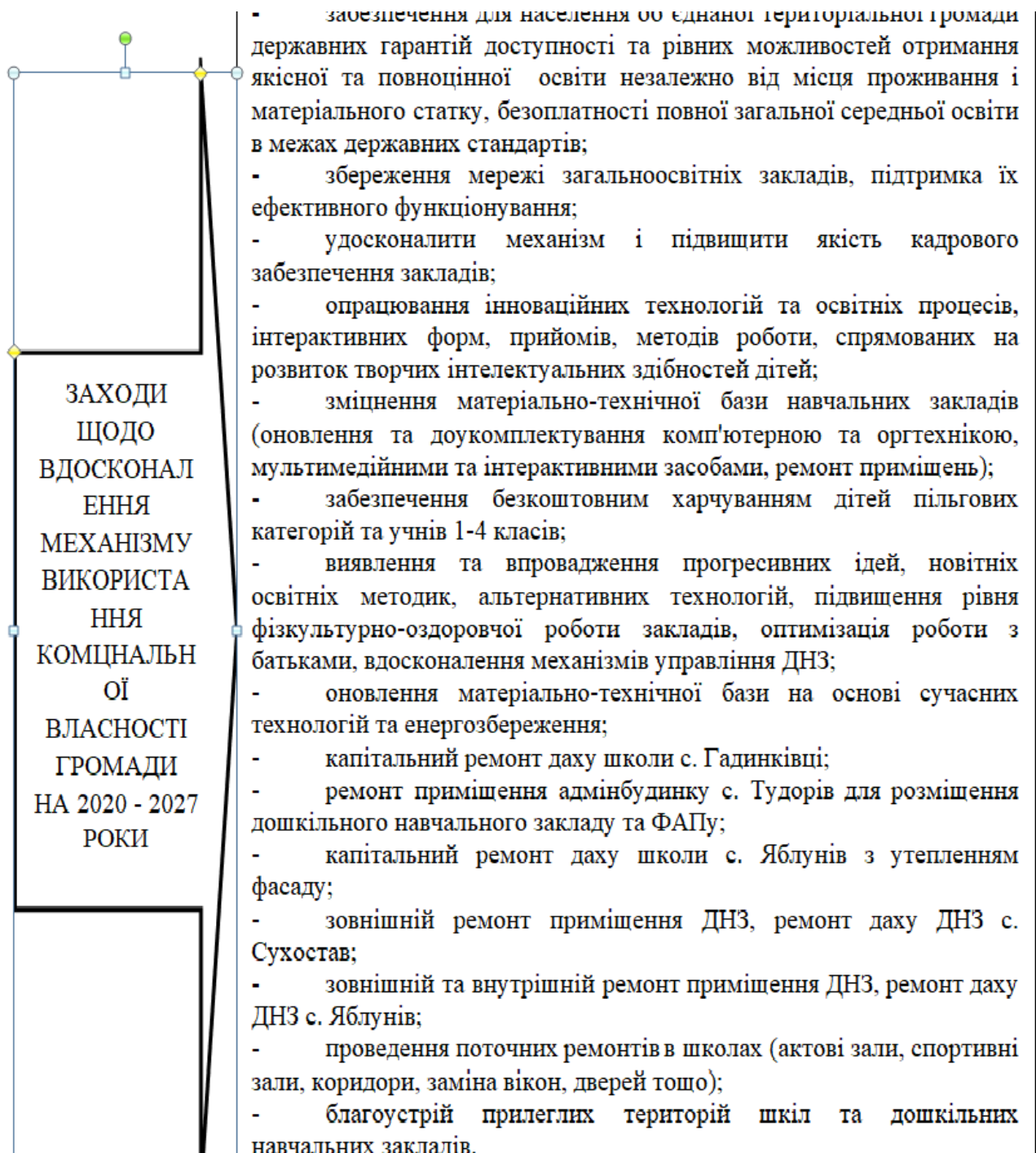

Рис. 3.5. Заходи щодо вдосконалення механізму використання комунальної власності громади на 2020 - 2027 роки

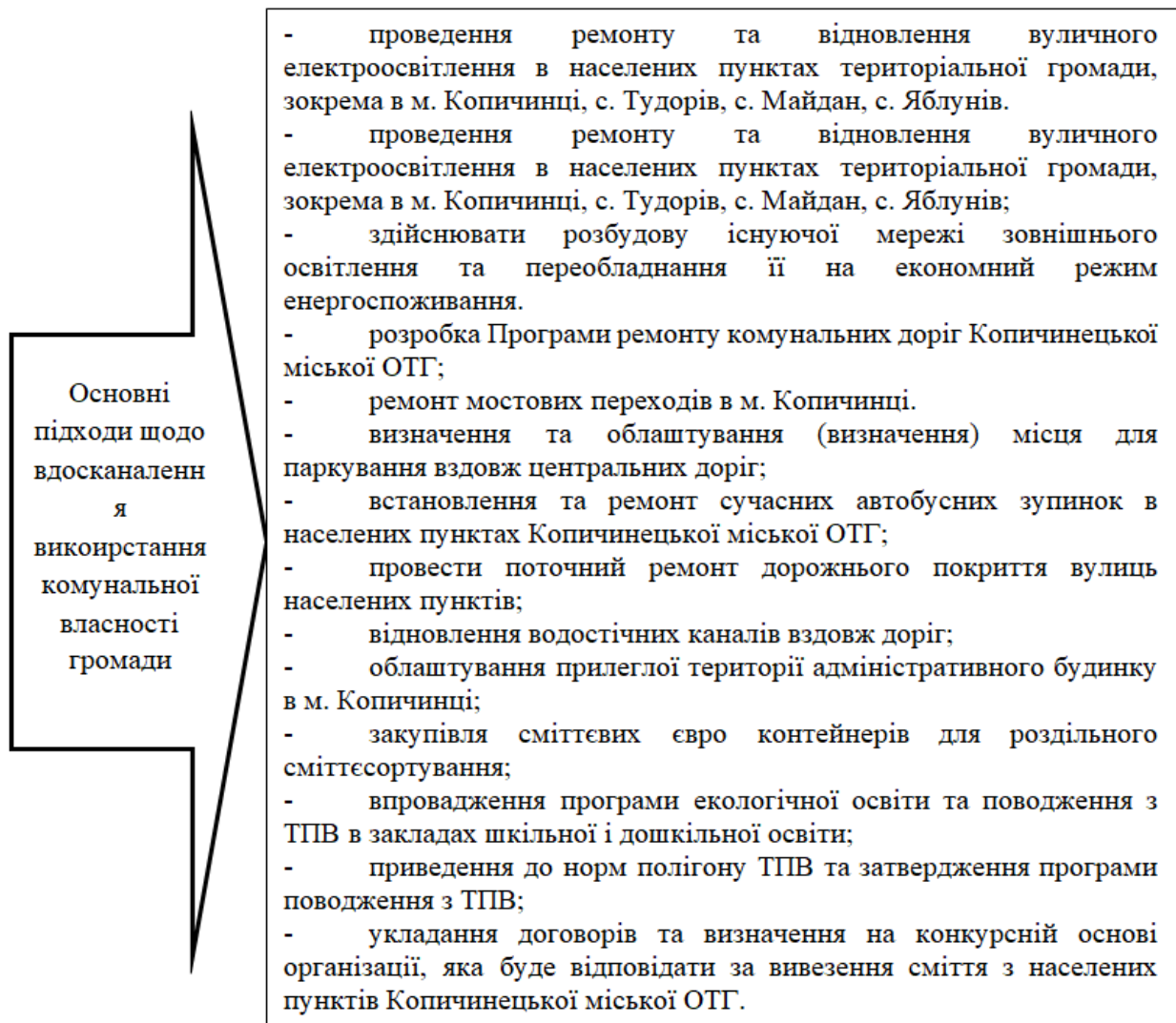

Рис. 3.6. Основні підходи щодо вдосканалення використання комунальної власності громади

У складних сьогоденних умовах Копичинецькій ОТГ було запропоновано здійснити SWOT-аналіз, щоб дізнатися про внутрішні сильні та слабкі сторони, а також про зовнішні можливості й загрози.

Результати SWOT – аналізу отримані від офіційних джерел ОТГ, автором систематизовані та відображені у табл. 3.4., та у табл. 3.5.

Таблиця 3.2.

Результати SWOT – аналізу Копичинецької ОТГ

Сильні сторони	Слабкі сторони
Управління	
1. Наявність висококваліфікованих, молодих спеціалістів апарату виконавчого комітету міської ради. 2. Налагоджений соціальний діалог між місцевою владою та бізнесом, кредит довіри від населення. 3. Вигідне розташування на дорозі державного значення М19. 4. Командна та злагоджена робота міської ради, яка спрямована на прийняття управлінських рішень в інтересах усіх жителів громади.	1. Відсутність налагодженої системи стратегічного планування розвитку громади та генеральних планів населених пунктів, що входять до складу ОТГ. 2. Недостатня громадська активність населення. 3. Неповністю сформований апарат виконавчого комітету, відсутність електронних баз даних і програмного забезпечення та ЦНАПу.
Соціальна інфраструктура	
1. Розвинена соціальна інфраструктура (наявність дошкільних закладів, спортивних об'єктів, автобусного та залізничного сполучення, мобільного зв'язку, інтернету) 2. Збільшення житлового фонду та його благоустрою (газифікація, водопостачання, електропостачання, освітлення вулиць).	1. Слабка матеріально-технічна база шкіл, ДНЗ та потреба у капітальному ремонті їх будівель. 2. Низький рівень розвитку виробничої інфраструктури та розвиток шляхового господарства.
Природно-ресурсний потенціал	Екологічна ситуація
1. Наявність вільних земельних ділянок та інвестиційно-привабливих об'єктів (водойми, ділянки для розміщення альтернативних джерел енергії, пам'яток та об'єктів культурної спадщини).	1. Наявність стихійних сміттєзвалищ та відсутність централізованої системи водовідведення. 2. Забруднення земель водного фонду, обміління річок і ставків, розорювання прибережних захисних смуг.
Економіка	
1. Високий рівень розвитку малого та середнього бізнесу. 2. Широкий ринок збуту всередині громади. 3. Інноваційні ініціативи бізнесу, влади, населення.	1. Неформальна зайнятість населення та тіньові доходи 2. Нерівномірний соціально-економічний розвиток населених пунктів, які входять до складу об'єднаної громади.

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Копичинецькою ОТГ проведено SWOT/TOWS-аналіз та виявлено комбінацію факторів впливу на вибір стратегії, які «точки зростання» формують ті чи інші «кластери» комбінацій факторів SWOT, які конкурентні переваги території та зовнішні виклики мають стратегічне значення для Копичинецької громади. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку громади на

довгострокову перспективу. Суцільна лінія символізує сильний взаємозв'язок, пунктирна – слабкий.

Таблиця 3.5.

**Можливості і загрози для Копичинецької ОТГ за результатами
проведеного SWOT/TOWS-аналізу**

Можливості	Загрози
1.Пожвавлення експортно-імпортних операцій з країнами ЄС; 2.Децентралізація влади та розширення повноважень громади, бюджетна самостійність; 3.Реалізація в регіоні багатьох міжнародних та національних проектів, до яких може долучитися громада (гранти, субвенції); 4. Покращення надання соціальних послуг за рахунок покращення інфраструктури регіону; 5.Реалізація спільних проектів в рамках співробітництва територіальних громад, розвиток взаємовигідного партнерства з європейськими містами та регіонами; 6.Модернізація і розвиток шкільної освіти; 7.Поліпшення в регіоні роботи перевізників.	1.Недосконала законодавча база щодо ОТГ; 2.Політична та соціальна напруженість у державі; 3.Недостатнє і невчасне фінансування громади та наявність різного роду бар'єрів у залученні інвестицій; 4.Недовіра до держави, песимістичне бачення сільського населення; 5.Високе податкове навантаження та зміни до податкового законодавства, які призведуть до зменшення надходжень до місцевого бюджету. 6.Зростання цін на енергоресурси; 7.Пониження рівня води, ґрунтових вод, води у річках і ставках, їх замулення; 8.Відсутність достатньої підтримки з боку держави для сприяння розвитку технічної інфраструктури, альтернативних джерел енергії.

Примітка: отримано і систематизовано з офіційних джерел ОТГ

Базуючись на результати соціально-економічного аналізу, SWOT/TOWS-аналізу та висновків, члени робочої групи обрали як базову динамічну (конкурентну стратегію), яка передбачає формування конкурентних переваг громади шляхом мінімізації впливу на розвиток слабких сторін за допомогою можливостей, які зараз виникають в нашій країні та у світі. При цьому громада повинна максимально використати свої сильні сторони.

Таким чином, «Копичинецькою ОТГ обрані дві головні сфери зосередження зусиль на розвиток:

1. Економічний розвиток громади.
2. Створення привабливих умов для життя, бізнесу та відпочинку» [13].

«Для досягнення стратегічного бачення, за кожною стратегічною ціллю були визначені операційні цілі. Відомо, що сумарні доходи бюджету ОТГ у порівнянні з минулорічними бюджетами громад до об'єднання зросли у декілька разів. Однак, спостерігається значна залежність теперішнього бюджету від трансфертів з державного бюджету» [13].

Низький рівень власних доходів громадою спричинений слабкою базою оподаткування. Вона передбачена у сільській місцевості.

Для мешканців громади проведено було анкетування. Під час його проведення мешканці оцінили питання, пов'язані з ринком праці і розвитком підприємництва на місцевому рівні. Щоб досягти даної стратегічної цілі, спрямовані заходи на покращення інвестиційної привабливості громади. Усі інвестиційні пропозиції буде представлено у каталозі інвестиційних пропозицій та в інвестиційному паспорті громади. Вони будуть використовуватимуть для залучення інвестицій і проведення перемовин з потенційними інвесторами, а також під час різних ярмарків, в яких братиме участь ОТГ, щоб прорекламувати громаду як місце для інвестицій. Для залучення інвестиційних ресурсів, започаткування та ведення підприємницької діяльності громаді вкрай необхідно розробити нові генеральні плани населених пунктів, включно із схемою планування територій.

Основними чинниками, які гальмують розвиток громади, на думку підприємців є – безробіття, відсутність зовнішніх та внутрішніх інвестицій, низька якість дорожнього покриття між населеними пунктами, недостатня підприємливість мешканців та недостатня інформованість про громаду за її межами.

Громадою намічені основні завдання розвитку, які необхідно здійснити в першу чергу і подані у рис. 3.7.

Рис. 3.7. Основні завдання розвитку громади на основі опитування

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Аналізуючи результати опитування, які відображені у рис. 3.7. наглядно видно, що найбільш пріоритетними завданнями для розвитку громади підприємці зазначили зменшення рівня безробіття, розвиток малого і середнього бізнесу, ремонт вулиць та доріг і благоустрій населених пунктів громади.

Наступним питанням постало щодо видів економічної діяльності та їх пріоритетності для майбутнього розвитку громади опитування показало наступну динаміку у рис. 3.8.

Більшість опитаних найбільш перспективними вважають сільське господарство (рослинництво та тваринництво), харчова промисловість та виробництво будівельних матеріалів.

Рис. 3.8. Види економічної діяльності та їх пріоритетність для громади

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Щодо оцінки рівня співпраці громади із зазначеними організаціями ситуація наступна (рис. 3. 9.)

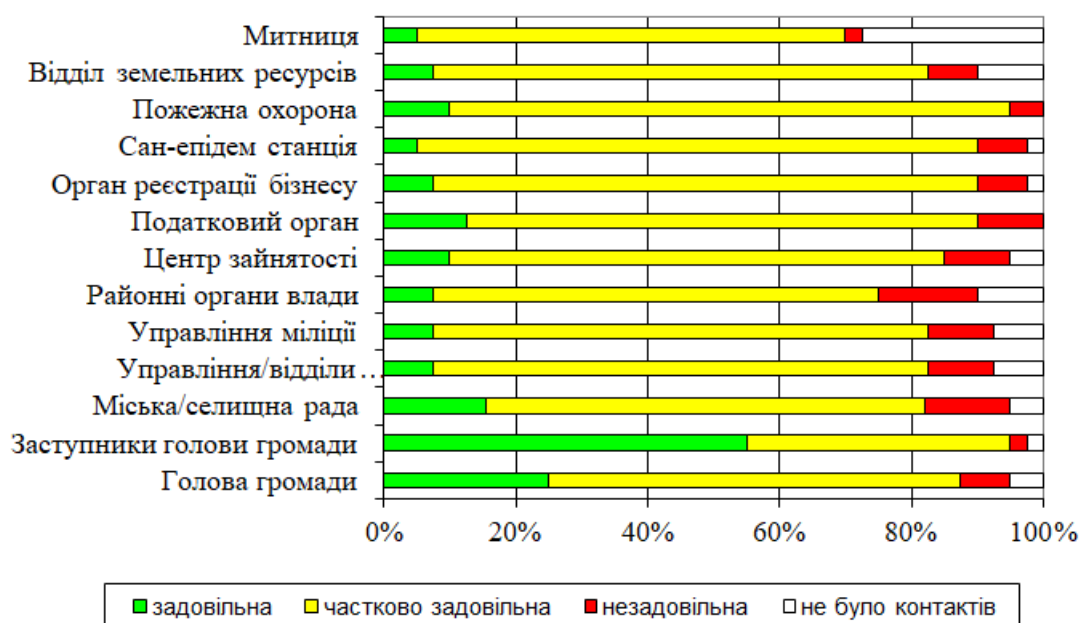

Рис. 3.9. Оцінки рівня співпраці громади із зазначеними організаціями по опитуванню

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Позитивно діяльність органів місцевої влади, депутатського корпусу і селищного голови оцінюють усі опитані підприємці.

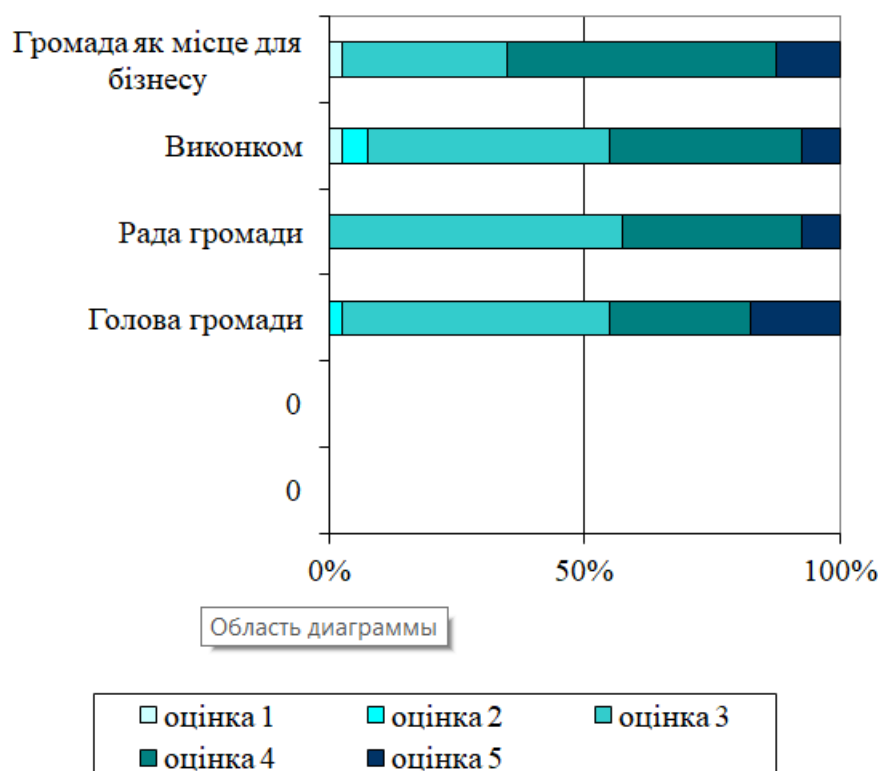

Рис. 3.10. Оцінка діяльності органів місцевого самоврядування і громади, як місця для ведення бізнесу.

Примітка: сформовано на основі джерела [13].

Таким чином, дане питання вивчене і досліджене на основі проведення опитування і SWOT/TOWS-аналізу і подає, що більшість опитуваних стверджують, Копичинецька громада комфортне місце щодо ведення бізнесу.

Висновки до розділу 3

1. Кожний муніципалітет (Копичинецька громада) є незалежним від своїх сусідів та має право на самостійне управління. Стосунки між місцевими органами влади можуть бути обмежені, якщо у них немає спільних завдань.

2. Міжмуніципальне співробітництво Копичинської ОТГ є одним із позитивних результатів осмисленого рішення, яке проявляється не лише через механічне виконання чинних нормативних актів.

3. Копичинецька громада активно і на постійній основі співпрацює із сусідніми Хоростківською та Чортківською громадами. Це неодноразова співпраця, яка направлена на надання допомоги та послуг з ВПО.

4. Щоб уникнути залежності від великих працедавців і диверсифікувати й розвивати місцеву економіку, Копичинецькою ОТГ передбачено низку заходів задля підтримки місцевих підприємств, а саме, виробників ковбасних виробів. Крім цього заплановано організувати на території ОТГ фонд, який надаватиме позики сільськогосподарським кооперативам та і фермерським господарствам. Ще однією складовою з розвитку громади має стати зелений туризм.

ВИСНОВКИ

Найважливіші наукові та практичні результати отримані при написанні міждисциплінарної курсової роботи викладен на основі висновків та пропозицій.

1. Під комунальною власністю розуміють власність територіальних громад на належне їм майно, що використовується для спільних потреб громади і керується відповідними органами місцевого самоврядування. Це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

2. На законодавчому рівні не існує чіткого розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення організаційно-правової самостійності суб'єктів місцевого самоврядування. Оскільки проектні норми визначають однакові повноваження для сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів відповідно до повноважень, якими були наділені органи місцевого самоврядування міст обласного значення та об'єднані територіальні громади.

3. Процес формування і використання комунальної власності Копичинецької ОТГ зазначається через механізм її формування – це передача майна територіальним громадам безоплатно державою; передача майна територіальним громадам безоплатно іншими суб'єктами права власності; створення майна органами місцевого самоврядування; придбання майна органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом. Комунальне майно знаходиться у зношеному стані, часто непридатному для використання і потребує капітального ремонту.

4. Організаційно-функціональний супровід використання комунальної власності Копичинецької об'єднаної територіальної громади як органу місцевого самоврядування функціонує й виконує повноваження щодо використання майна, яке є в безпосередній комунальній власності територіальної громади. ОТГ здійснює інвентаризацію майна комунальної власності, сформувала реєстр цього

майна, який розміщено на сайті ради. Реалізуючи повноваження з розпоряджання об'єктами права комунальної власності у відповідності конституційним вимогам. Коичинецька ОТГ використовує комунальну власність на користь суспільства та громаді, при цьому ефективно виконувати функціональне призначення місцевого самоврядування, а саме: забезпечувати населення громадськими послугами належної якості.

5. Нами підтримується позиція щодо встановлення на законодавчому рівні відчуження об'єктів комунальної власності, які є стратегічно важливими для територіальної громади, має здійснюватися винятково за рішенням місцевого референдуму.

6. Вдосконалення механізму використання комунальної власності Копичинецької ОТГ розроблено шляхом ряду заходів на 2020 - 2022 роки. Так, забезпечити вдосконалення використання комунальної власності Копичинецької ОТГ передбачається шляхом прийняття статуту ОТГ та інших власних нормативно-правових актів.

7. Реалізація поставлених цілей щодо використання комунальної власності Копичинецької ОТГ має привести до зменшення відпливу населення з громади, розвитку підприємницької ініціативи, збільшення надходжень до міського бюджету, покращання інфраструктури громади, в першу чергу доріг, поліпшення санітарного стану території, створити передумови для підвищення якості послуг освіти, охорони здоров'я, адміністративних послуг, рівня активності громадськості.

8. Копичинецькою ОТГ проведено SWOT/TOWS-аналіз та виявлено комбінацію факторів впливу на вибір стратегії, які «точки зростання» формують ті чи інші «кластери» комбінацій факторів SWOT, які конкурентні переваги території та зовнішні виклики мають стратегічне значення для Копичинецької громади. Сформульовані порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку громади на довгострокову перспективу.

9. Вдосконалення механізму використання комунальної власності об'єднаної територіальної громади повинно охоплювати:

- зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів (оновлення та доукомплектування комп'ютерною та оргтехнікою, мультимедійними та інтерактивними засобами, ремонт приміщень);

- інтерактивних форм, прийомів, методів роботи, спрямованих на розвиток творчих інтелектуальних здібностей дітей;

- забезпечення безкоштовним харчуванням дітей пільгових категорій та учнів 1-4 класів;

- виявлення та впровадження прогресивних ідей, новітніх освітніх методик, альтернативних технологій, підвищення рівня фізкультурно-оздоровчої роботи закладів, оптимізація роботи з батьками, вдосконалення механізмів управління ДНЗ;

- оновлення матеріально-технічної бази на основі сучасних технологій та енергозбереження та багато інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альшаафі Мохамед Алі, Сазонець О.М. Підвищення ефективності використання потенціалу закладів охорони здоров'я. *Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 26 січня 2019 р.) ЦФЕНД, 2019. С. 60-62.*
2. Батанов О.В. Територіальна громада — основа місцевого самоврядування в Україні: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 260 с.
3. Валіулліна З.В. Концептуалізація діяльності корпорацій в інформаційно-інституційному середовищі. Рівне : Волин. обереги, 2018. 232 с.
4. Встановлення критеріїв оцінювання і стратегічний менеджмент у державному секторі /SIGNA PHARE. Л., 2000. 136 с.
5. Гладченко А.Ю. Інституційне забезпечення діяльності корпорацій в процесі формування глобальної рівноваги . Рівне: Волин. обереги, 2018. 244 с.
6. Глинська О. В. Територіальна громада, як суб'єкт права комунальної власності. *Форум права*.2012. № 2. С.120-125.
7. Гуськова І.Б. Комунальна власність як ресурс місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 21. С. 144 – 147;
8. Ефективність управління комунальною власністю на базі впровадження оціночної діяльності (на прикладі міст Одеської області) : Автореф. дис... канд. екон. наук / Н. В. Сментина; Одес. держ. екон. ун-т. О., 2006. 19 с.
9. Звіт про роботу Фонду державного майна України, хід та результати виконання Державної програми приватизації у 2016 році. URL: <http://www.spfu.gov.ua/ru/documents/press-list/spfreports/10478.html>
10. Зима І.Я. Механізми інституційної трансформації державного управління охороною здоров'я. Рівне. 2019, 248 с.
11. Інформація щодо реформування відносин власності в Україні у 2016 році. URL: http://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/za-rik-2016_10331.pdf